

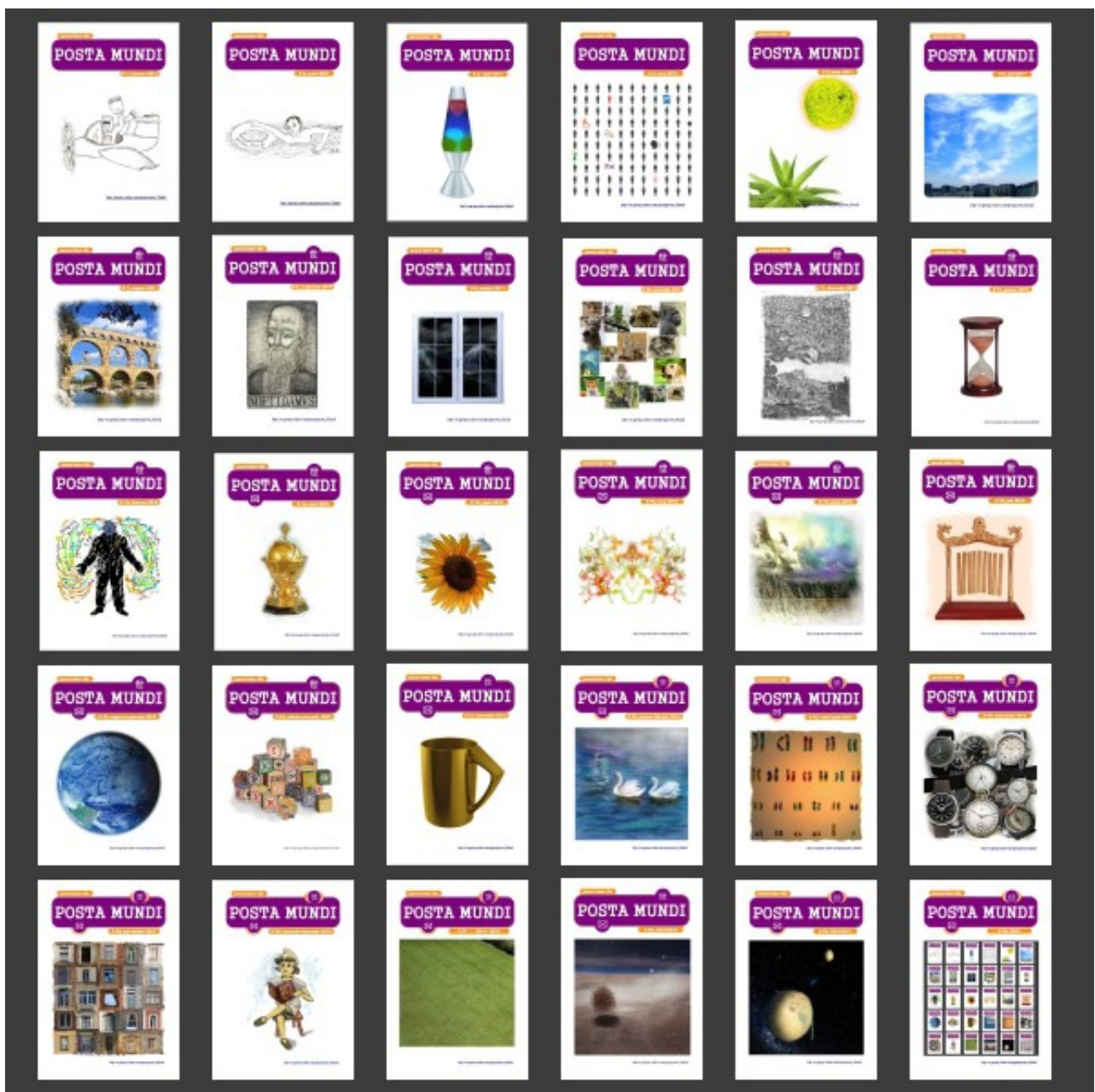
jurnal inter IAL

世

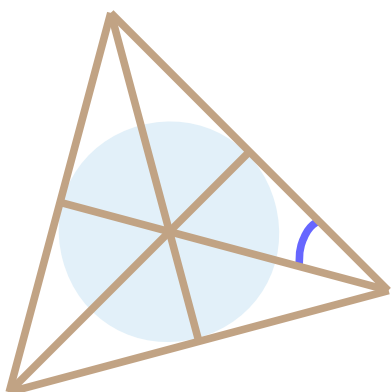
POSTA MUNDI

30, 2018

題	人	語	頁
posta_Mundi, fraz #30			3
Panhumanism (kom anteparol)	Rosto	Esperanto, Idiom Neutral, Ido, Occidental, Novial, Interlingua	4
Nostre model de realita	Osmund Knutson Aukland	OKA	10
Pariza flughaveno	Gonçalo Neves	Esperanto	12
Filosofi, geometri, kimi e beatnes / filosofologio, geometrologio, kimikologio e feliceso	Alexandro Xaviero Kasanovo Domingo	Universalglot, ikuso	13
Le kat botizat	Charles Perrault, Partaka	Populido	14
Inimicos	Gonçalo Neves	Interlingua	17
La mikra punto 2	Tiberio Madonna	Ido	18
I. A. L. A.	E. W.	Occidental	20
Nepturanik era	Rosto	Sibelingua	21
Zaloda: auxiliara linguo da nekonocato	Gonçalo Neves	Ido	29
Du rani	Esop, Rosto	Idiom Neutral, Solresol	33
*Ila Profeto. La departo	Khalil Jibran, Partaka	Ido	36
Klara desaparay. Ololonda	Rosto	Sibelingua, Populido, Lingua de Fantomas	47
Literaturala personas de Posta Mundi			50

posta_Mundi, fraz #30

Esperanto:

Shi naskighis en bela urbeto ne tro for de chi tie,
sed kreskis en chi tiu forgesita vilagheto.

Interlingua:

Illa nasceva in un belle parve urbe non troppo longe de hic,
ma illa cresceva in iste parve village oblitate.

Novial:

La naskad in un bel urbete non tro fernim fro hir,
ma la kreskad in dis oblivet vilajete.

Sibelingua:

El naskav in bela urbete, ne tro diste de hike,
ma kreskav in ista obliviata vilajete.

LdP:

Ela janmi-te in jamine urba-ki bu gro dalem fon hir,
bat ela kresi-te in sey fogeti-ney vilaja-ki.

Paqatyl:

Yle eina kavnai serkai lyn sunter,
mes yle eina has antmientianty lyniol tultesker.

Intal:

El nasked in un bel urbete non tro fern de hir,
ma el kresked in ti hir obliviat vilajete.

Ido:

El naskis en bela urbeto ne tro fore de hike,
ma el kreskis en ica obliviata vilajeto.

Occidental/Interlingue:

Ella nascet in un bell micri cité ne tro lontan de ci,
ma ella adultijat in ti ci obliviat village.

Idiom Neutral:

Ila naskav in urbet bel no tro distant da siloke,
ma ila kreskav in ist vilajet oblivied.

Sambahsa:

Ia gnahsit in un bell smulk urb ne pior dalg hetos,
bet crohsc in tod myohrst villar.

ARIEL:

Ila naseva in un bel urbete non tropo lonje de hic,
Ma ila creseva in iste vilajete oblitate.

Omnial:

Ilin naskit en bele urbete ne multe lontane de istie,
sed kreskit en iste amnesed vilete.

Populido:

El naskab en bel urbet no tro for den ci,
ma kreskab en ti ci oblifat vilajet.

Volapük:

Pämotof in zifil jönik de top isik no vemo fagik,
ab eglofof in vilagil glömädöl at.

*Partaka, Olivier cafaristeir, Philippe Cousson, Rosto, James Chandler, Thomas, Osmund Aukland,
Dorothea, JerryM, Carlos Solís, elendito Josep B, Emanuelo Arbaro*

Panhumanism

(kom anteparol)

autor: Rosto

Parto 1. Saluton, homaro!

en Esperanto

Nia emocia kunligo al la tuta homa mondo estas io ĉiutaga, kutima, tiel ni ne ofte pensas pri tio serioze. Tia kunligo povas esti perceptata kiel nur informacia fono, sed reale tio estas parto de animo por ĉiuj ni. Ĉiutage ni legas, aŭdas, vidas novaĵojn de la tuta mondo. Ĉiam io okazas en la mondo. Ni ĉiam scias, ke la granda mondo de la homoj ekzistas kaj vivas. Multaj homoj vojaĝas kaj senpere vidas diversajn lokojn de la mondo kaj renkontas homojn de diversaj landoj. Ni povas komuniki kun homoj de aliaj lokoj en la mondo per interreto. En la kultura sfero ni spektas filmojn, aŭskultas muzikon kaj legas librojn kreitajn de homoj el diversaj landoj kaj tempoj. Ŝatataj fabeloj aŭ animaciaj filmoj de infaneco, kun kiuj ni kreskis, ofte estas kreitaj ekster nia gepatra lando. Kaj se diri pri fabeloj, en multaj kazoj ĝiaj originoj ne povas esti malkovrata, fabeloj estis rerakontataj multajn fojojn kaj migris de unu popolo al alia en antikvaj tempoj, detaloj estis ŝanĝata laŭ lokoj kaj epokoj. Fabeloj ofte estas arketipa propraĵo de la mondo, kvankam konkretaj variantoj povas esti erore perceptataj kiel naciaj. Kozoj, iloj, aparatoj cirkaŭ ni, uzataj de ni, estas inventitaj kaj fabrikitaj ie en la mondo, ni povas ne scii, kie. Multaj vortoj en propra gepatra lingvo venis de landoj najbaraj kaj foraj de ĉiuj direktoj. Genetike ni ĉiuj estas pli-malpli miksitaj el diversaj popoloj, ni ne povas scii, de kie estis ĉiu nia fora praulo. Neniu naciisto povas certe aserti sian genetikan purecon, ĉar genetika pureco tute ne ekzistas se konsideri sufiĉan kvanton de antaŭaj generacioj.

Homo spektas al la mondo de homoj, kaj la homaro povas spekti al unu homo, kvankam rare, sed tio okazas. Parto de homoj revas deveni famaj, kaj iuj eĉ reale devenas famaj en siaj urboj, en siaj landoj, sed la plej dezirata famo estas tutmonda, eĉ se dum mallonga tempo. Aliaj homoj estas modestaj kaj ne volas esti famaj. Homo povas diri: "Ne gravas al mi, kion nekonataj homoj de fora loko pensas pri mi." Sed eble morgaŭ per iu okazo homoj de fora loko devenas konataj kaj eĉ devenas amikojn al ni, kaj jen ilia opinio pri ni rapide devenas grava. Kvankam plej ofte la tuta homaro ne scias pri ni persone, sed se la tuta mondo ekscias ion bonan pri nia urbo aŭ lando, tio estas agrabla al ni, kaj se la mondo ekscias ion malbonan pri nia loko, tio ĉagrenas. Unu homo havas malgrandan ŝancon diri: "Saluton, homaro!" kaj esti audita, sed tia ŝanco ekzistas. Iuj sukcesas en tio.

Parti 2. Mund humanik integr

in Idiom Neutral

Esar human signifk esar membr de mund humanik, e esar membr de mund humanik signifk esar human. Ist-kos difer de esar borges in urb, apartenar a land u popl. On potes migrar de sue land anterior e apartenar a land otr. Sue land potes esar fragmentifiked, on vivav in sue land, e in kelk diurn on ya viv in land otr. Noi potes esperar, ke defragmentasion de landi no plu aveniero in mund, ma posibilitet rest. De kelk regretabl kaus on potes deveniar vagabund sine sue land. Human potes no konosar a kel popl apartenar. If sue generatori es de diferant nasioni, landi, rasi, on probable aut desid de kel popl konsiderar se, e ipse posteriore variar sue opinion. E kel person potes esar membr de land, urb? Intelektu artifisial pro eksempl (memoriate, ya automat intelektuik Sofia deveniav membr de Saudi Arabia in 2017). U kasui esav, ke animali servav kuale guvernatori de urbi, e negligantu ke it esav yok, it esav yok ofisik.

Esar membr de "klub klosed" de sort biologik homo sapiens es afer otr. Naked human no potes sesar esar human. If noi dik, ke mund humanik es famili grand, noi komprend it kuale metafor. Et noi am dikar, ke noi desir, ke mund humanik integr esero kuale un popl, kuale un land, ma no komprendate it tro literale. Instituadi sosial, keli es valid pro landi e popli, no sempre es valid a mund humanik integr. Land sine sue guvernitet rapide disparero. Mund humanik eksist sine guvernitet. Grupi influensativ eksist in mund, ma mund potes eksistar sine ili, e ili no es guvernitet mundik admited de humani. Popl no potes eksistar sine lingu komunik u a minu sine religi komunik, u ideologi komunik. Mund humanik eksist e potes eksistar sine tel-kosi komunik. Panhumanism potes esar ideologi komunik de mund, ma memoriam, ke mund humanik bone eksistero et sine it. Mon de land es institued, fabriked e suported per guvernitet, u per nedependant bank kel substitu guvernitet. Mon mundik es doned per natur, it es aur. Leg de land es skribed e aksepted per guvernitet. Yuri humanik veni de konsient moral naturik. Ili potes esar deklared, kuale ili es komprended, e on deb respektar it, ma yuri humanik no potes esar institued.

Parto 3. Mondala problemi

en Ido

Problemi, qui koncernas sekura vivo di singla homo, anteriore esis solvata o ne solvata en sua lokala nivelo. Multa mikra problemi restas esar lokala anke hodie, ma mem por solvo di tala problemi on ofte uzas mondala experienco. Nova metodi trovata en la mondo posibligas plu efikiva solvuri. En kazi di lokala katastrofi helpo povas venar de distanta parti dil mondo. Multa altra problemi en la moderna vivo es interdependanta e konektata al problemi dil tota mondo. Por exemplo, lokala povreso produktesas da ekonomikala regreso en lando, ekonomikala e sociala problemi povas venar de kresko di krimino konektata a vendo di narkotaji, la narkotaji es transportata de un lando a altra, a granda disto. Internaciona polico persekutas la venderi di narkotaji. O por altra exemplo, lokala manko di pura aquo povas venar de ekologiala sordidizo da fabriki qui vendas sua produkturi en la tota mondo. E cetere.

Mondala problemi es multa, e povas semblar, ke oli ne es solvebla. Tamen la mondumo ja havas experienco di solvita problemi, e co donas espero, ke altra problemi anke es solvebla. Aboliso di sklaveso quankam eventis en singla lando aparte, ma sendubite to esis mondala procedo. Homala koncienco kreskis en la mondo ed efektigis sociala progreso. Regretinde homala sklaveso ankore existas en la mondo, ma ja kom kriminala fakti. La problemo ne povas esar solvata komplete sen solvar la problemo di organizata krimino. Tamen la sklaveso ya esis abolisata, adminime sur certa nivelo la problemo esas solvita. Nu, la problemo di deshonesto exploto di laboranta homi, mala kondicioni di laboro en multa loki restas, ma to es altra problemo. La mondumo vinkis kelka morbi, de qui epidemii domajis ol en olda tempi. Ico esis rezultajo di ciencala progreso e di sociala eduko pri sana higienala kustumi.

Vice vinkita morbi nova danjeroza morbi aparas, vice solvita problemi nova problemi aparas, e la mondumo bezonas unionar su por solvar oli. Existo di nukleara armo en la mondo es nova problemo en la historio. Aparo di povoza artificala intelekto qua povas esor uzata por mal skopi posible esos granda problemo en la futuro, quale anke altra problemi.

En dek-e-nonesma e duadekesma yarcenti landi liberigis su de koloniala dependeso per kresko di nacionala koncienco. Do on povas havar iluziono, ke nacionalismo povas solvar problemi. Ma paradoxale, ipsa kresko de nacionala koncienco esis mondala procedo. E la solvo esis nur provizora. Nun nacionalismo esas uzata por separar e governar super landi. Mondala problemi nur povas esar solvata per integrata esforto de la mondumo.

Parte 4. Mundal projectes

in Occidental

Nov factes del scientie, nov technologies, si apari, plu-minu rapidmen deveni conosset in li tot monde. Scientie e technologies deveni plu e plu complicat. In oldi tempores un scientiste o inventor sol posset contribuir multmen. In plu tardi tempore solmen grupes de scientistes posse esperar far important decovritions. Nu por cert problemas solmen international cooperation es efficient.

Computoral retes esset comensat quam local, ma durante historialmen brevi tempore li mundal rete ha aparit. Nu li homanité ja ne imagina su existentie sin internet. Li homanité ha recibet un important instrumente por coordinar su eforties. Internet es li prim mundal technological projecte, e in futur plu de tal projectes va esser realisat.

Unic mundal technological projecte realisat nu, in komense de duanti unesim secul, es li International Termonucleari Experimental Reactor, ITER, quel es situat in Francia. Li European Union, China, India, Japonia, Russia, Unit States de America e cert altri landes participa in li projecte. Mundal energetic crise es ja visibil in historialmen proxim futur. Sin termonucleari energie li homanité va experi civilisational regression, ti ci saventie fa omni ti landes unir lor eforties.

Anc noi posse imaginar fantastic mundala projectes del futur, por exemple, un orbital elevator, un long corde del terre til li geostationari orbite por transportar carga e homes. Teoricmen tal construction es possibil, ma technologicalmen it es multmen plu desfacil quam fabricar rakete. In li futur raketes va esser ne suficient por transportar omnicos besonat del terre al orbite. Pos constructar un orbital elevator li homanité va plu activmen realisar se quam cosmic civilisation, va comensar vermen colonisar li exterterral spacie. Nu in septembre japonesi ingenieres ha misset un litt modelle de orbital elevator al orbite: un corde de deci metres long e un litt (6×3×3 cm) buxe movent de un orbital satelite a altri along li corde. Ili prognostica que real orbital elevator va functionar a annu 2050.

Parte 5. Mondal kultural fenomenes

en Novial

Kultures en diferanti lokes difera. En li monde homes pove have diferanti experienties, stiles de vivo, pens-maneres. Lu es un kause interesa se qualim homes en altri partes del monde viva. Li homaro no pove e no deve have unifikat mondal kulture qualmen un nazione have national kulture.

Malgre kultural diversitate, serti fenomenes es tot-mondal. Talim, ideias de demokrati sosie generalim bli positivim akseptat da homes. Popules voli elekte sen parlamentes e presidentes. Personal qualitates bli konsiderat kom plu valorosi kam heredit nobilitate. Despoti rejimes no bli bonvenit da publik opinione.

Universal stile de veste existe en li moderni monde. On pove usa tal veste en ordinari tempe, o mixa kun national elementes, o usa national veste exemplim durant festes. En futur universal stile de veste forsan ve desapari, pro ke homes ve prefera individualisat stile.

Musikal instrumentes quale gitare, violine o piano bli usat en li tot monde, altri instrumentes resta es nur national. En li artes on pove o exprese national tretas o plu universal, o kombina ambi, omni direktiones pove existe. Un national fenomene de arte pove rapidim deveni populari en li monde. Exemplim, haiku, poemetes de dek set silabas, bli verket en diferanti lingues.

Spesies de sporte en majoritate es universal, exoti national sporte es rari. Kapablitates de homal korpore es simil en li tot monde. Olimpiades, mondal championates atrakte multi publik atentione.

Mondal fenomenes pove es sosial, tekni, kultural, politikal, si nus rememora li Unisat Naciones. Ma si pensa abstraktim, anke un filosofial konseptione pove exister, kel relate a omni mondal fenomenes. Lu es panhumanisme.

Parte 6. Panhumanistas

in Interlingua

Non omne homines multo interessa se pro le vita del tote humanitate, non omne homines es panhumanistas. A vaste publico il pote esser sufficiente interessar se super affaires de su familia, su pais, su amicos e cognoscites, su labor e passatempore, al fin super su egoistic interesses. Un homine habe jure interessar se super qualcosa que on vole, si illo non es malefic pro altere homines. Regrettabile in le mundo rassistas, nationalistic e religiose extremistas es incontrabile, e illes certo es anti-panhumanistas. De qualche homines nos pote dicer deciselemente, esque illes es panhumanistes o non. Sed del majoritate nos non pote dicer certe. Homines es involvita a panhumanistic interesses in grado differente. Nos non pote categoricamente divider le humanitate a panhumanistas e non panhumanistas.

Le organisation de panhumanistas non debe exister, proque esser un membro de un organisation significa esser loyal a iste organisatione, ma panhumanistas es loyal al tote humanitate, non a un special parte de illo. Le organisation debe non exister in tal senso, que nec academia, nec association, nec parlamento, nec presidente, nec consilio, nec financiari fundo, nec official regulas, nec rituales, nec secrete signos, nihil simile pote exister.

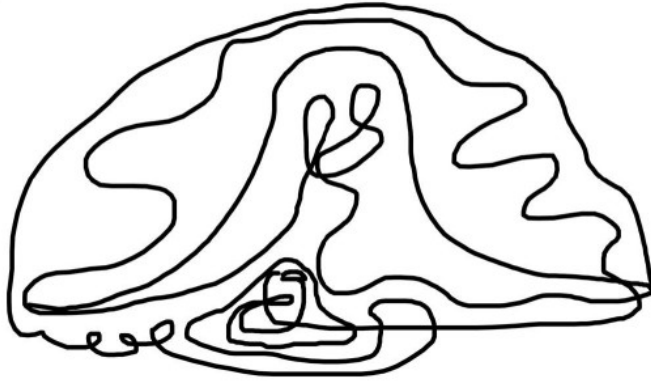
Panhumanismo es solmente un ideal, un philosophia. E nos pote haber amiches, de que nos sape, que ili anque es panhumanistas, e nos pote communicar con illes super panhumanismo o altere cosas. Il es de grande valor, si panhumanistas de distante locos, de differente culturas communica. Lingua de communication es un thema importante. In principio, polyglottos es panhumanistas. Ma non omnes pote esser polyglottos. Usar international artificial linguas es commode. Panhumanistas non debe haber su proprie special lingua, proque non separar se del humanitate. Sed usar qualche differente ma inter-comprensibile linguas como nos face a Posta Mundi es un bon ideal.

Nostre model de realita

autor: Osmund Knutson Aukland

lingua: OKA

REALITA E TEORI:

Es importante ke nos distingue inter nostre teori e le realita e verita. Un teori es solmente un model pro le studie. Asi le teori o model presente un system in le kval nos pote plaser nostre experiensi e ganiar komprehension. Ma un model pote limiter nostre vision et impeder progres. In le proses ad konstruer nostre imagine nos pote riskar ad konfunder iste imagine e le realita, et asi nostre okuli son klaudite.

TEORI POSITIVISTIK E MEKANISTIK:

Le base pro filosofi natural, kom biologi, medisin et le majorita del siensi hodie es le krede ke le atom, molekul, protein ets, per random kombinasioni ha produsite vita, konsiensia et inteligens. Asi on pote kreder ke le DNA kontene le kode del tote le developament e subsekvente anatomie, psyke, inteligens e kondukt del vita. Le interaksion in random mutasion et un kombat pro superviver pote eser konsiderate kom le kauso esensial. Hodie nos non ha proba pro isto, ma multe sientisti insistente ke in le futur nove komputatori et instrumenti va probar lo. Iste "realita" non akseptate konsepti kom intension, valor o inteligens. Il ha nule skopo ultimate, nule emosioni kom amor, odio, sanitate mental, pro ke le drama es kausate per koinsidensie al hazard, e va finir in total kaos. Isto sufise pro particle-dynamik, fysik et ingenieria. Ma intra psykologia il es defisient kom un hypotese, e nos non ha le pasiensa pro atender milioni de ani, sperante ke le positivisti va developar su proba final.

KONFUSION E KOMPRENSION:

Newton developava le teori de gravitasion, e durante deseni le universo era reguardate kom un mekanisme de un horologia. Tote problem era prediktabile, a kondision de on pote trovar le formula exakte. Kon le teori de relativita per Einstein e le kvantum-mekanik de Bohr realita pareva a kambiar. Le kampo-atributi spasial, e non le gravitasion Newtonial, determina le posisioni del planeti e steli. Atributi del materia, energi e kampi, deveni kom kvalitati del mesme origin. Posision e velosita in spasio e tempore pare okult e mysteriose, al extent ke pauk, si alikun, pote komprender lo konseptualmente.

TEORI DE KAOS:

Durante le resente semi-sekulo nove idei ha emergite. Juvene sientisti ha le koraje a defiar lor seniori positiviste. Le Teori de Kaos reveleva ke nostre bon ordine nata in un mare de kaos. Isto non es le kaos teologik, kom un arketype de mal, ma kaos se presente kom le indeterminente, le inprediktabile, le strukturate magnifike, meraviliose e nunkvam repitente. In iste respekto kaos es le companion nesesari del ordine, le fonte de kambiamenti e rekreasioni. Nove konsepti era presente, kom “atraktori”. Ili son agenti ke pote kambiar kaos ab un campo ad in un altere kom magik. Kvalkunke ki ha vidite le karti fractal per Dr. Mandelbrot admira lor kompleksita e lor beltate.

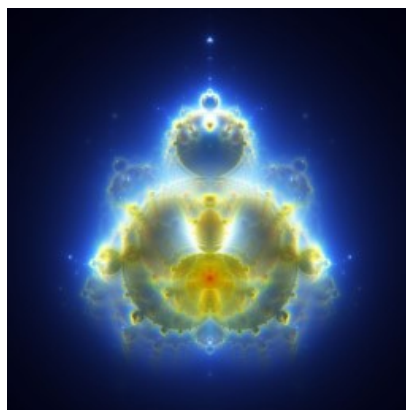
KE ES REAL?

Ni es ora, Ni deman.

Ki sape lo ke es divin e meraviliose?

Il ha mision et aksion in un altere konsiensia, ma aprojate per pensati il se eklipsa.

(Rig Veda I. 170 1)

Pariza flughaveno

(mikronovelo)

aŭtoro: *Gonçalo Neves*

lingvo: *Esperanto*

«Ne paŝu sur la trakon!», iu kriis sur la kajo.

Tamen Rikardon altiris brilo metala sur la ŝotro. Kaŭre, li trovis la objekton, ĝin transturnis kaj ekmiris. Medite, li malfrue atentis la trajnon kaj elanis flanken, sed li stumblis sur ŝpalo kaj falis, stringante ion en la mano.

Poŝtelefona vibro. «Mariana?! Ne ekflugu Madriden! Venu tuj!!».

«Kial?!».

«Rikardo kuŝas en hospitalo! Oni tuj amputos lian kruron!».

En la atendejo de la hospitalo, enpensiĝe, ŝi ne atentis lastminutan sciigon televidan. Almadrida aviadilo kraŝis baldaŭ post ekflugo el Parizo. Neniu supervivis.

Flanke de la atendantino, sur seĝo, inter la havaĵoj de Rikardo, kuŝis franca monero kvincenda, sur kiu mistere elrigardis la portreto de Marianne, simbola figuro pri la Franca Respubliko.

Filosofi, geometri, kimi e beatnes

glot: Universalglot

El filosofi ese un res fremd.
Geometrier non diskute oft el
validlines de el geometrie, o el
veritlines de el teoreme ex Pitagoras.
Kimier non diskute oft el profitnes de
el kimi, o el skem general de el tabel
atomli periodli ex Mendeleief.
Ma filosof diskute oft, molt, semper e
kontinuatlit el sens de el filosofi, el
validlines de el filosofi, el veritlines de
el filosofi, el skem general de el
filosofi, el profitnes de el filosofi e el
natur de el filosofi.
Ese filosof falser, e ese filosofi anutslí?
Prox ies.
Ma li filosof veritli parle ex filosofi
realitatli, e utslí.
Li filosof veritli parle ex el beatnes, e
ex el ego, kar unlit el ego pote eser
beatli.
Li filosof veritli non diskute oft el
validlines de el filosofi, o el profitnes
de el beatnes, o el veritlines de el ego,
o el skem general de el metod ad el
beatnes.
Da es el natur de el verit filosofi. Se tu
non pense so, diskut filosoflit!

filosofologio, geometrologio, kimikologio e feliceso

autor: Alexandro Xaviero Kasanovo Domingo

linguo: ikuso

la filosofio esan ana afero estranja.
las geometrologos non diskutan ofte la validifeso
de la geometrologio, ou la veritifeso de la teoremo
fa isula pitagoro. las kimikologos non diskutan
ofte la utileso de la kimikologio, ou la eskemo
jenerala de la tabulo atoma perioda fa isula
mendeleyefo.
ma las filosofologos diskutan ofte,
abundantemente, senpre ei kontinualmente la
senso de la filosofologio, la validifeso de la
filosofologio, la veritifeso de la filosofologio, la
eskemo jenerala de la filosofologio, la utileso de
la filosofologio ei la naturo de la filosofologio.
eske las filosofologos esan fraudas? ei, eske la
filosofologio ekspulsan pe la utileso?
kuasi ui.
ma las filosofologos veritas parolan sur
filosofologio reala, ei utila.
las filosofologos veritas parolan sur la feliceso, ei
sur la ego, prokue solamente la ego posiblan esar
felica.
las filosofologos veritas non diskutan ofte la
validifeso de la filosofologio, ou la utileso de la
feliceso, ou la veritifeso de la ego, ou la eskemo
jenerala de la metodo ba la feliceso.
eis la naturo de la verita filosofologio. se tuo non
pensan ansi, mu tuo diskuten filosofamente!

Fyodor Bronnikov,
"Himno de las pitagoranos ba
superiranta suno", 1869

Le kat botizat

da Charles Perrault

*tradukur: **Partaka***

ling: Populido

Yen ke omni havaje's, kels mueler lasay a sui filio's, essay lui mueley, lui asne e lui kat. Le partige baldei fasesay: ni notario, ni prokuratoro vokesay, nam lus baldei manjabere le tot magri patrimonie. Le max oldi filio abay le mueley, le duti filio abay l'asne, e le max yun filio abay nur le kat. Ilci no povay ese konsolasiat, ke il abe tant magri lot:

"Mei frats poveray gane honestei sui vive per asosie su, ma me, kuan me manjaberay mei kat, e fasaberay muf ek lui fel, me musteray morte pro hungre."

Le Kat, kel auday tal parols, ma simulay no audir, dicay a lu kun mien saj e serioz:

"No cagreneu, mei mastro! Vu muste nur done a me sak, e fasige por me du bots por traire le bushe's, e vu videray, ke vu no es tam magrei lotizat, kam vu pense."

Malgrei ke le mastro del Kat no tre multei fiday a lu, il vidabay lu fase tanti subtilaje's por kapte rats e muse's (kualei kuan lu su penday perpedei, o kuan lu su celay en farin por simule, ke lu mortay), ke il no eskartay, ke il receveray da lu sokurs en sui mizer.

Kuan le Kat abay to, ko lu petay, lu botizay su fierei, penday le sak ye sui kol, prenay le kordons per sui du avani pede's, ed iray en mikri park, u habitay multi kunikle's; lu pozay bran e sonke's en le sak e, dum sterne su kual se lu mortabere, lu vartay ke yun kunikle, no ja sat instruktat pri le ruze's de ti-ci monde, veneray insinue su en lui sak por manje to, ko lu pozay en ol. Apen lu su sternabay, lu obtenay kontentige: noprudenti yun kunikle iray en le sak, e mastre Kat, dum kuik tire le kordons, kaptay e mortigay lu senkompatei. Plen fier pri sui kaptaje, lu iray ce le rejo e petay parle ad ilu. On acensigay lu al cambre de Lui Majesto, u, dum enire, lu fasay gran reverensie al rejo e dicay:

"Sinior: yen garen-kunikle, kel Sinior markezo den Carabas (tal essay le nom, kel lu fantaziay done a sui mastro) komisay me prizente luinomei."

"Diceu a tui mastro", le rejo responday, "ke me danke lu, e ke lu fase a me plezur."

Altri foy, lu iray cele su en frument-agre, semprei tenant le sak apertat e, kuan du perdrik eniray ol, lu tiray le kordons e kaptay omni du. E posei, lu iray prizente lus al rejo, kualei le garen-kunikle pre. Le rejo aceptay kun plezur le du perdrik, e donige al Kat drinke-pekunie. Le Kat duray talei, dum du o tri monat, porte al rejo, ye intervals, vilde den le cas de sui mastro. Certen die, lu saveskay, ke le rejo promeneray, sur le bord del river, kun sui filia, le max bel prinsa en le tot monde; e lu dicay a sui mastro:

"Se vu voleray sekue mei konsil, vu diveneray rik: vu mustera nur balne vu en le river, ce lok kel me montrera a vu, e posei, lase me age."

Le markezo den Carabas agay, kualei lui kat konsilay, sen save por ko to utilisera. Dum ke il su balnay, le rejo pasay, e le Kat klameskay plen fortei:

"Sokurseu! Sokurseu! Sinior markezo den Carabas dronese!"

Ye tal klam, le rejo regarday tra l' vetur-fenestre e, pos rikonose le kat, kel adportay vilde tanti-foy, il imperay, ke lui gardisto's ireu rapidei por sokurse sinior markezo den Carabas. Dum ke on tiray ek le river le desfelis markezo, le Kat proximigay su al karos e dicay al rejo ke, dum ke lui mastro su balnay, venay furters, kels forportay ilui vestar, malgrei ke lu klamay plen fortei: furter!, furter! Le ruzos celabay le vestar sub petre. Le rejo kuik imperay al officers kuere un ek le max bel veste de lui vestar por sinior markezo den Carabas. Le rejo fasay a lu mil jentilaje's e, pro ke le bel veste's, kels on jus donay a lu, augmentay lui bon aspekte (nam il esay bel e korpei bonformi), il tre plezay al filia del rejo; e kuan le markezo den Carabas turnay ad el du o tri regarde's plen respektoz e kelkei tener, el kuik divenay folei amoro. Le rejo volay, ke il enireu le karos e veneu promene kun lu. Le Kat, joyoz ke lui projet suceso, marcay avanei. Pos renkontrir rurans, kels falcay prat, lu dicay a lus:

"Bon homs, kels falce: se vus no dicera al rejo, ke le prat, kel vus falce, aparten a sinior markezo den Carabas, vus omni hacaera tenuei kual karne por pastet."

Le rejo no faliay kestion le falcers pri le mastre del prats, kels lus falce:

"Ols es de sinior markezo den Carabas", lus omni responday kunei, nam le minasie del Kat pavorigay lus.

"Vu abe bel heredaje", le rejo dicay a markezo den Carabas.

"Vu vide, sinior", le markezo responday, "to es prat, kel no falie produkte abundei omni-yarei."

Mastre Kat, kel marcay semprei avanei, renkontray rekolters e dicay a lus:

"Bon homs, kels rekolte: se vus no dicera, ke ti omni fruments aparten a sinior markezo den Carabas, vus omni hacaera tenuei kual karne por pastet."

Le rejo, kel pasay instante posei, kestionay pri le mastre de omni fruments, kels il vide:

"Ols es de sinior markezo den Carabas", le rekolters responday; e le rejo gratulay iter pri to le markezo.

Le Kat, kel marçay avan le karos, dicay lo sam ad omni homs, kels lu renkontray, e le rejo astonesay pri le gran domens de sinior markezo den Carabas. Mastre Kat finei arivay en bel kastel, keli mastro es ogro, le max rik, kel on viday ul-kuan, nam omni domens, tra kels le rejo pasay, dependantesay den ti kastel. Le Kat, kel sorgozei keŝtionay, kual es tal ogro e ko il save fase, petay parle ad il, dicant ke lu no vol pase tantei vicin ilui kastel sen abe le honor reverensie ilu. Le ogro aceptay lu tam politei, kam ogro pove age, e repozigay lu.

"On asertay a me", le Kat dicay, "ke vu abe le dot canje vu ips ad omni sort den animals; ke vu pove, kom exemple, transforme vu a leon, ad elefant."

"To es ver", le ogro bruskei responday, "e por montre lo a vu, vu kuik videray me divene leon."

Le Kat esay tant pavorigat vidant leon avan su, ke lu kuik kuray al tekte-kanals, no sen pen e danjer pro sui bots, kels nulei konvenay por marce sur teguls. Plu tard, le Kat, pos vidir ke le ogro riprenay sui unti forme, decensay e konfesay, ke lu tre pavoray.

"On ank asertay a me", le Kat dicay, "ma me no pove krede lo, ke vu ank abe le pove pren le forme del max mikri animals, exemplei, canje vu ips a rat, a mus; me agnoske, ke to semble a me totei no-posibli."

"Ka no-posibli? Vu kuik videray", le ogre responday, dum canje su a mus, kel kureskay sur le paviment.

E kuan le Kat viday le mus, saltay sur lu e devoray lu. Dumei, le rejo, kel pasant viday le bel kastel del ogro, volay ir en ol. Le Kat, audint le bruis del karos pasant sur le leve-ponte, kuray renkontrei e dicay:

"Vui Majesto eseu bonvenant en ti-ci kastel de sinior markezo den Carabas!"

"Kualei, sinior markezo!", le rejo klamay; "ankei ti-ci kastel es vui!; on pove vide nul koz plu bel, kam ti-ci kort ed omni ti-ci konstrukturs cirkumesant; nos videu le internaje, me prege!"

Le markezo donay le manue al yuni rejida e, sekuant le rejo, kel acensay unti, lus iray en gran salon, u lus trovay splendid repastet, kel le ogro preparigay pre por sui amiks, kels esay vizitont il en le sam die, ma kels no audasiay enire, savant ke le rejo es la. Le rejo, carmat dal bon kualese's de sinior markezo den Carabas, samei kam lui filia, kel folei amoray il, e vidant le gran domens, kels il posede, dicay ad il, pos drinkir kin o sis glasede's:

"Nur den vu dependeray, sinior markezo, ke vu eseray mei bofilio."

Le markezo, fasant gran reverensie's, aceptay le honor, kel grantay ad il le rejo e, ja en le sam die, su mariajay kun le rejida. Le Kat divenay gran sinior e no plus kuray al muse's, eceptei por distrakte su.

Inimicos

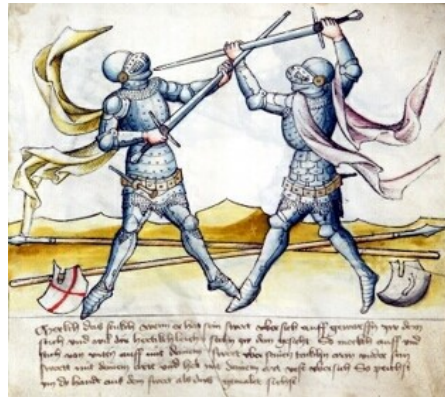
autor: *Gonçalo Neves*

lingua: *Interlingua*

Sparnia me! sparnia me!
Io non vole morir!
Assi crita desperate
le inimico qui jace
al inimico qui sta.

Le motivo del inimicitate
restara sempre nebulose.
Le inimicitate a pena besonia
motivos, rationes o causas.
Il suffice declarar se sin pudor
inimico de alicuno, proxime o lontan,
e saper ubi se trova exactemente
le infelice scopo de nostre ira,
a fin que nostre colpos le attinge
sin hesitation ni error.

Nulle sparnio es possibile.
Le inimico qui jace
tosto rendera su anima inconsolabile
al Creator negligente
a qui manca poter e voluntate
pro stoppar le hacha fremente
del inimico qui sta...

Nos omnes qui brandi
le dur aciero de nostre rhetorica van,
nos omnes sin exception,
va un die jacer sin appello
in feretros plus o minus luxuose,
ubi nostre rigide corpores
non habera altere inimicos
que le vermes famelic...

E le inimicitate se nutri
de emanationes putride,
de mariscal fetidessa,
de odor cadaveric.
Assi illo se imple,
se vigora e fortifica,
usque illo deveni preste
pro initiar nove cyclo de rixas.

E le inimico qui sta
nutrira le marisco
non multo post
le inimico qui jace...

La mikra punto 2

(Fablo)

autoro: *Tiberio Madonna*
linguo: *Ido*

E dum ke la tri punteti e la komo marchadis kun la kaudi reptanta e l'oreli abasita, yen ke li renkontris amiko, qua iris vers li rulante ajile e lejere sur sua sis pinti: l'asterisko. Ca novo, qua vere esis ancien amiko di li, havis omnalatere tre akuta pinti: sis longa dorni solida e vundiva, per qui lu esis tote aspera e sisople plu pikanta kam la komo, qua havis nur un dardo infre. L'asterisko esis ya la maxim mala e perfida membro di la *komunitato, ed insinuabis su en la klubo di lua quar amiki, quankam lu ne apartenis vere a la puntizado; lu intruzabis en ol misuze, arbitrale ed arogeme, sentigante ofte sua prezentoso impozata per forteso e kun moko.

Quik kande lu vidis la punteti e la komo, lu haltante divinis lo eventinta de lia mieni, ed informis li pri novajo: «He! Amiki! Pasante tra la gardeno rejala, me saveskis ke la dolca oldineto mortis!»

«Ho! Ka vere?» reaktis un de la punteti.

«Yes! Me esis ya iranta a lua domo por furtar elua *bazooka*. Ka vi volas venar kun me?»

«Certe!» klamis li omna.

«Ni povus uzar ol kontre la punto. Me vidas vi vere deskurajigita. Ne desesperez!» incitis la pintoza maligno.

La kin krimineri furtis la *bazooka* di la dolca oldineto, qua jacis sur etajero en l'anciena domo di la fola muliero.

La krimino regretinde eventis sen tro multa desfaciles, e tale li sucesis per forteso en to quon li ne povabis facar per argumentado: la poltroni, ultre esar armizita, esis anke kin kontre un.

Dum transportar la kompatinda punto vundita e sangifanta a la klubo por expozar lu kom trofeo e kom pruvo di lia vinko, li trairis granda urbo, sur la stradi di qua videsis traci ek sangoguti pos lia paso. Kande li esis kuranta sur trotuaro an altega cielskrapero, la formiko redkapa, qua ya en ta instanto finis decensar l'edifico, restis astonegita pro ta hororiganta vido, e nemediate haltigis la kin individui por questionar li pri lo eventinta. En ta instanto la blato ekiris sua truo e helpis la formiko retenar la deliktinti, qui probis eskapar kun la viktimo. Anke l'abelo, qua vidabis omno desupere, flugis adinfre tre hastoze por intervenar e helpar la redkapo.

La kin envidiozi, malgre sua forteso ed akreso, ne sucesis kontre la tri arivinti, nam, kom signi di puntizado, li esis mikra konfronte kun l'insekti.

Tale li mustis forirar itere, cafoye fugante, lasante ibe la punto, qua duris likar sango. La blato, qua esis anke experta mediko, flegis e kuracis la kompatinda punto, havanta vunduri en plura loki. Pos amoza e sorgoza kuraci, tandem la punto standeskis bone e povis staceskar itere sana!

Lo bona sempre vinkas lo mala.

Sempre.

Nur en la fabli.

I. A. L. A.

Quam on save, ante quelc tempore in New-York ha esset fundat li I. A. L. A., un societé con li scope energeticmen propulser li afere de un international lingue. Ti societé es neutri, samli quam li societé Kosmoglott, li singul membres favorisante ti systema quel max place les. Li presidente Dean Earle B. Babcock e li honorari secretaria Mrs. Dave H. Morris ha venit ho-estive til Geneve ye li tempore de Esperanto-Congress. Por max bon conossentar se con li moventie del L. I. Mrs Morris ha invitat a Geneve anc li representantes de altri systemas. Del latere de Occidental ta ha esset Sres E. de Wahl e Gerald A. Moore. Li Idistes ha esset representat per 11 persones sub guida de Dr. S. Auerbach de Frankfurt a. M. Regretabilmen li autor de Medial ne ha esset invitat e prof. Peano ne ha posset venir.

Li charmant amabilitá e li nobli idealisme de Sra Morris ha productet un tal atmosfere circum illa, que li spiritu de benevolentie e conciliantie ha regnat in omni reuniones, quo esperabilmen va bon influentiar li moventie. Inter altricos on ha esset in accord, que ii intention de I. A. L. A. lanzar in plu directiv e efectiv maniere li linguistic exploration del question es un del max grav. Si Sra M. va attin'er, que li question del L. I. mey esser discusset seriose scientificmen in sciential circules, illa va far meritosissim ovre, e noi posse solmen desirar la li max bon success in su fervent e devoet labore.

Red.

...

Segun desir de Sra Morris, li participantes del conferentie **intersystemal** in Geneve ha acceptet li obligation ne publicar in li publica e li presse nullcos pri to quo ha esset tractat in ti conferenties.

...

Prof. Babcock es til nu absolut neutral. II ha interesset se ye omni 3 systemas de L. I. parlat in Geneve...

Nepturanik era

*autor: Rosto
lingua: Sibelingua*

*If yo vud vive in 1820, mei esud «sangoza monakina»,
mei esud uzo de kontrediktoza e banala exklamo
«koncelamos», pri kel parodik Cuisin parla, mei esud
parkuro per gigantik metafores de, quale il dice, omna
fazes de «Argenta disko».*

- André Breton, "Manifeste de surrealisme"

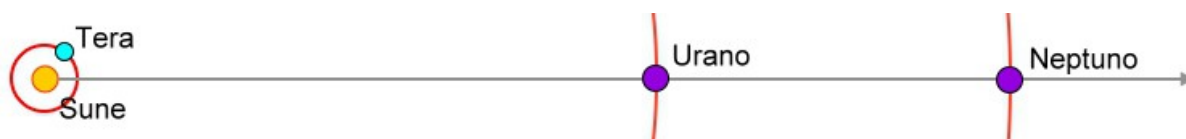
Noi uza astronomik observacione super movo de Tera relatu Sune por esteblistar dies e yares in solara kalendares. Movo de Luna es uzata in lunara kalendares. Observacione super altra planetas e stelas eseva anke uzata de antiqua tempes. Pro exemple, Chini sis-dek-yarala cikle, on dice, deveni de specifik trates de movo de Yupiter e Saturno. Antiqua Egiptanes aktive observava Sirius por esteblistar agrikulturala sezones. In antiqua Amerika sakrala cikles de Venus eseva uzata por al-qual su skopes, e anke multo altra.

Planetes gigantes Neptuno e Urano eseva deskovrata historiale ricente (Urano in 1781, Neptuno in 1846). Ili no eseva uzata in antiqua kalendares, alor ili pote donar un nova idea kel es konsiderata hike.

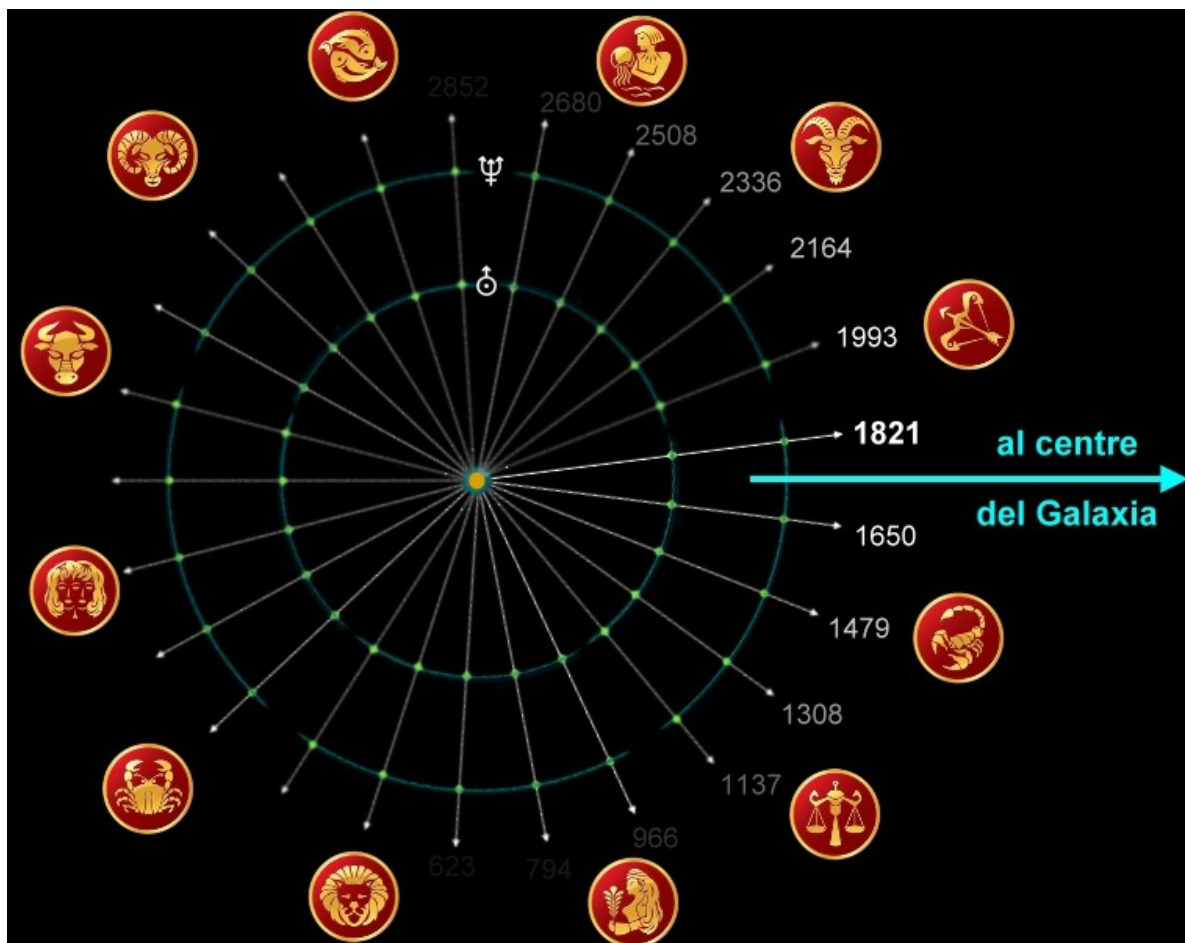
Urano rota cirkum Sune dum 84 yares terala;
Neptuno face su roto dum 165 yares.

Post kata 171 yare ili stara un kontre altra relatu Sune, dum tala evento ili have maxim kurta distancione inter se. If regardar isto de Tera, Urano e Neptuno tande stara apude sur li ciele. Li planetas gigantes es sat distanta de Tera e Sune, e Tera es komparative proxima a Sune. Alor, if Urano e Neptuno vade in maxim proxima distancione un de altra e ili stara sur un rekta linea kun Sune, isto anke pote eser videbla de Tera quale ili es in un loke del ciele.

Komparativa distancione inter li astras:

Rekta linea *Sune-Urano-Neptuno* es quaze un sagita kel es direkcionata a su loke del ciele. Post kata 171 yare ista sagita apara ye 1/25 del plena cirkle post li anteriora.

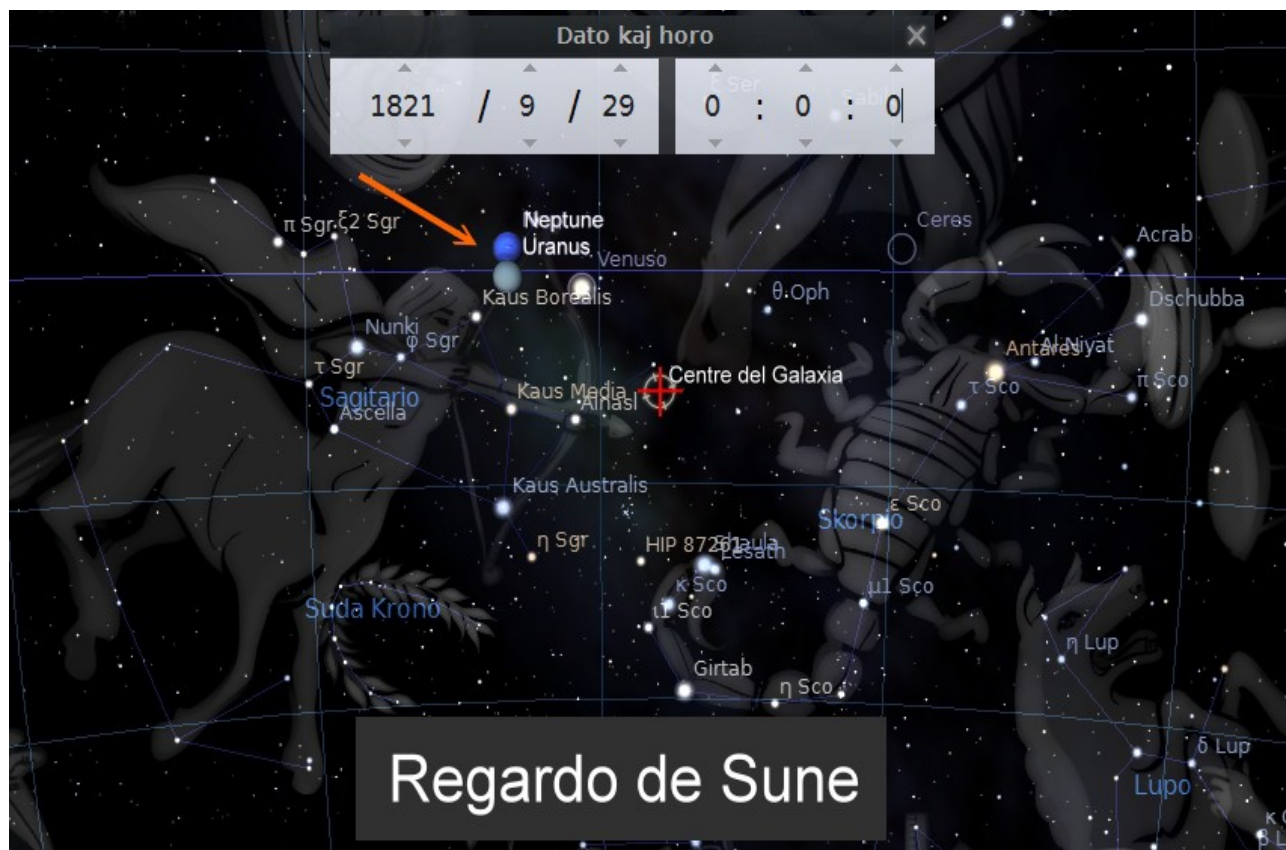
Post 4285 yares li sagita *Sune-Urano-Neptuno* face un cirkle e retrovena a un loke proxima a tel su anteriora.

4285 yares es un cikle de Neptuno e Urano aganta kune, yen “Nepturanik” era.

Li komenso del cikle pote eser asignata, isto es un yare kande li sagita *Sune-Urano-Neptuno* apara, e it ha pasa li centre del Galaxia. It eveniva in yare 1821 AD. Simila konfiguracione anke es ye 4285 yares ante o post.

Neptuno e Urano mova lente sur li ciele, e alor anke in vicina yares ili es apuda, ma yare 1821 sembla eser maxim preciza.

If spektar del vid-punkte de Sune, Urano e Neptuno konekta ye 29 de septembre, 1821 AD. It pote eser kalkulata e vizualizata per komputorala programa *Stellarium*:

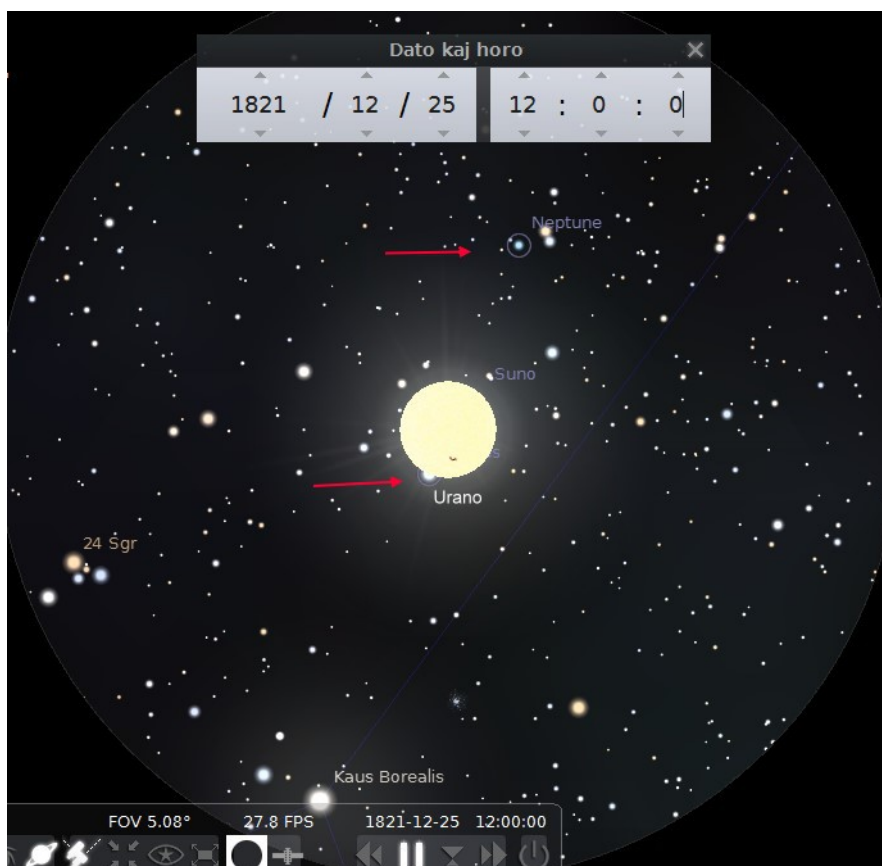
Yo anke examenava movo del planetas in programas *StarCalc* e *SpaceEngine*.

Li koncepte del Galaxia anke es historiale sat ricenta, de sekul XVIII. Li centre del Galaxia eseva trovata mem plu tarde, in sekul XX. Sur li ciele it es in li Lakta voye, in maxim dika parte de it, nun it sembla eser sat evidenta. Tamen li galaktik centre, kel deve eser forte brilanta, no es videbla nemediate pro densa nubes de kosmik polve kovranta it de nos.

Li galaktik centre sur li ciele situa inter konstelaciones Sagitarius e Skorpion, oficiale it es in Sagittarius, apud stela X Sagittarii. Ista stela kel es videbla per nuda okule indika li galaktik centre analogie quale li Polara stela indika li norda polus del ciele.

Li galaktik centre jace preske precize sur li voye del planetes, sur zodiake, o apud ekliptika, tre proxime, isto es un ex admirabla koincidencies, pro ke li galaktik centre have nula kauze eser ibe, it poteva eser irg-ube sur li ciele: li plane del Solara sistema no jace in li plane del Galaxia.

Un plusa stranja koincidencie es, ke in nuna tempe, almene in proxima mileniums, Sune videbla de Tera pasa preter li galaktik centre dum li vintri solsticie, nun ≈ 22 de decembre.

Li konekto de Urano, Neptuno e Sune videbla de Tera in 1821 eveni che Kristnasko, kelke plu tarde kam solsticie, pro ke li planetes ja sukcesava kelke pasar plus.

In li munde multa variantes es konosata de quala tempe kontar yares. If noi spekta un artiklo in Esperanti Wikipedia pri al-qual yare ne tre longe anteriora, noi vide, ke maxim recenta kalendares es *Franca respublika kalendaro*, de 1792, e *Bahaa kalendaro*, de 1844. If kalkular li median, $(1792+1844)/2 = 1818$, quo es sat proxima a 1821.

Alor, noi pote inventar un plusa komenso por kontar yares, *Nepturanik era*, kel komensa depost 1821.

2018 en la aliaj kalendaroj

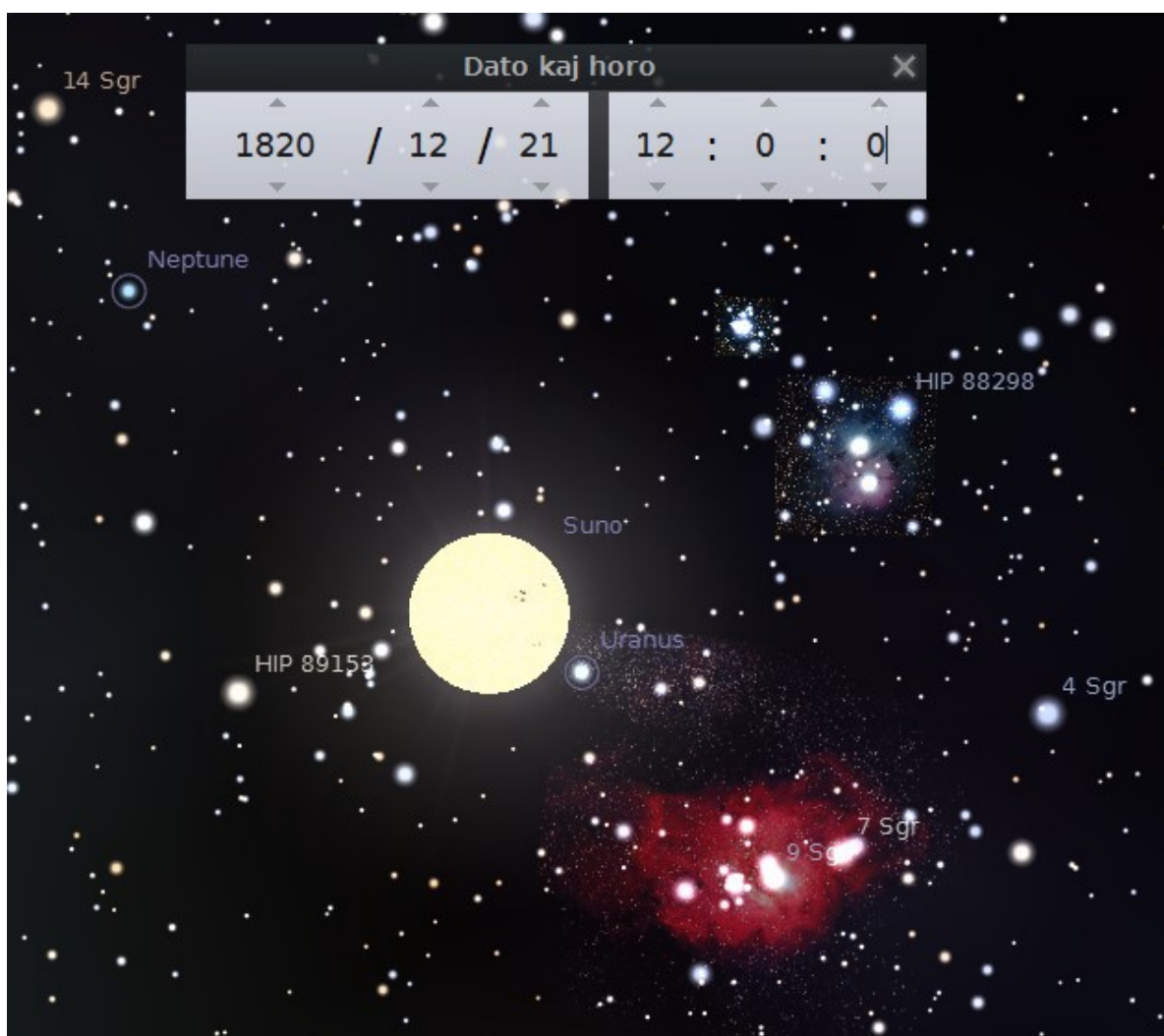
Gregoria kalendaro	2018
Ab urbe condita	2771
Armena kalendaro	1467
Bahaa kalendaro	174 – 175
Barataj kalendaroj	
- Vikram Samvat	2073 – 2074
- Barata nacia kalendaro (Shaka Samvat)	1940 – 1941
- Kali Juga	5119 – 5120
Budhisma kalendaro	2562
Ĉina kalendaro	4654 / 4714 – 4655 / 4715 丁酉 – 戊戌
Etiopa kalendaro	2010 – 2011
Franca respublika kalendaro	226 – 227 CCXXVI – CCXXVII
Hebrea kalendaro	5778 – 5779
Holocena kalendaro	12018
Irana kalendaro	1396 – 1397

In li fine de yare 1821 sune ha pasa sur cieles inter Urano e Neptuno, e tale nova Nepturanik era ha komensa. 1821 AD es yare zero de Nepturanik era.

1822 AD es yare 1 NU.

Pro exemple nuna 2018 AD es: $2018 - 1821 = 197$ NU.

In 1820, che 21 de decembre, li piktura de paso de Sune preter Urano e Neptuno aspekta plu interesive, pro ke it eveniva apud nebula Laguna e altra nebulas, quankam it no eseva regardebila in realitate: on no face astronomik observaciones in direksione de Sune. Noi supoza hike ke to eseva komenso de yare zero.

Urano eseva deskovrata in yare -40 NU (ante nuna Nepturanik era); Neptuno – in yare 25 NU. Isto sembla eser un drola autoreferencie.

Kurta kronologia de prima dudek yares de Nepturanik era. Teknologies.

1 NU · Simpla prototipe de futura analitik diferenciala mashina da Charles Babbage eseva konstruktata, mekanik pre-komputer. (1822 AD)

3 NU · Elektromagnete eseva inventata e konstruktata da William Sturgeon. (1824 AD)

4 NU · Fera voye Stockton–Darlington, li prima publik fera voye kun vapori motor, 40 km, komensa funkcionar.

· Pura aluminium eseva ekstraktata da Hans Christian Ørsted. (1825 AD)

5 NU · Li prima konservata til nun fotogravure “Regardo de un fenestre in Gras”, kel anke es konsiderata kom li prima fotografia, da Joseph Nicéphore Niépce. (1826 AD)

“Regardo de un fenestre in Gras”,
foto, 1826

6 NU · Dinamo-mashina, por generar elektrik kurencie per rotacione, da Jedlik István Ányos.

· Ovule de mamala animales eseva deskovrata da Karl Ernst von Baer. (1827 AD)

7 NU · Jedlik István Ányos demonstra elektro-motor kun alternata elektrik kurencie. (1828 AD)

10 NU · Michael Faraday montra experimentes kun elektromagnetik indukcione. (1831 AD)

11 NU · Elektromagnetik telegrafe inter du edeficies in Peterburg, da Pavel Schilling. (1832 AD)

17 NU · Halvanotipia da Boris Yakobi. (1838 AD)

18 NU · Dagerotipia da Louis Daguerre, kel multe akselerava uzo de fotografia. (1839 AD)

19 NU · Pura kemik elemente uranium eseva ekstraktata da Eugène-Melchior Péligot. (1840 AD)

Ada Lovelace, ≈1840

22 NU · Augusta Ada King Byron Contesa de Lovelace, li prima programiste in li historia, ha skripta li prima komputorala programa, kel deve kalkular numeres de Bernoulli, por li diferenciala mashina da Charles Babbage, e anke deskripta elementes de teoria pri programado. Li vita de Ada Lovelace eseva kurta, el ha mori in su 36 yares, li mashina de Babbage no eseva konstruktata til fino dum lai vita. Isto eseva nur in teoria. Ada Lovelace in su vasta komentaries pri li mashina de Babbage predikava funkciono de logik mashinas in li future, por solvar matematik problemas, por designar pikturas, krear muzika. Li nova era ya komensava. (1843 AD)

Artificiala linguas e alfabetes.

Lingua *Solresol* eseva prizentata in Franciana Akademia de Bel-artes in **6 NU** (1827 AD). It eseva bone akceptata dal Akademia in ta yare e in sequenta tempe. Solresol anke eseva akceptata da publika, e li artificiala lingua perdeva su popularitate nur kande konkurentes Volapük (in **58 NU**) e poy Esperanto (in **66 NU**) ha apara. Li autor, François Sudre, komensava krear Solresol in **-4 NU** (1817 AD), ma li fakte ipsa de kreacione no es lo maxim importante, nam multa diversa artificiala linguas eseva kreata dum sekules ante Solresol. Lo nova eseva akcepto de tala lingua da publika e oficiala institucionas. In internacionala expozicione in **34 NU** (1855 AD) in Paris Sudre eseva premiata ye dek mil frankes pro su lingua, e in li expozicione in **41 NU** (1862 AD) in London Sudre ha receva un honora medale.

Internacionala expoziciones pri teknologies, anke konosata kom *Expo*, merita un aparta mencione hike. Certena kazes eseva, ke anke altra plan-linguas eseva prizentata che Expo. Li historia de internacionala expoziciones veni de nacionala industrial expoziciones in Francia, kel eveniva desde 1798 AD (**-23 NU**). Li nacionala Franciana expozicione de 1844 AD (**23 NU**) eseva maxim granda sukcesoza e populara. Dum sequenta kelka yares in altra landes anke eseva organizata tala nacionala expoziciones, e yen in **30 NU** (1851 AD) in London li prima internacionala expozicione eveniva. Klare ke, tala expoziciones servava multe por internacionala komunikaciones e kunlaboro. In nuna tempe li sequenta Expo esera in **199 NU** (2020 AD) in Dubai.

In **3 NU** (1824 AD) Louis Braille ha krea li *alfabete de Braille*, kel es aktive uzata da blinda homes in li monde til nun.

In **16 NU** (1837 AD) li prima libre eseva imprimata per li alfabete de Braille. It have su pre-historia. In 1808 AD (**-13 NU**) pro demando de Napoleon li speciala “noktala alfabete” eseva

kreata por militala skopes, kel poteva eser lektata sin lume. It uzava matrix 6×6. Post li milite li autor Charles Barbier pro experimente instruktava blinda infantes in Francia pri su noktala alfabete. Louis Braille deveniva blinda kande eseva infante. In **0 NU** (1821 AD), in su 12 yares, il ha lerna li noktala alfabete de Charles Barbier. Dum kelka yares li adoltes no akceptava ideas da Braille pri li alfabete konstruktata per matrix 2×3 serioze, ma finalmente ili ha akcepta it.

In **17 NU** (1838 AD) *kode de Morse* por telegrafe eseva ofrata. Li versione de **27 NU** (1848 AD) eseva multe uzata in li monde til ricenta tempe, e anke nun it resta eser konosata.

In **36 NU** (1857 AD) *internacionala marina kode de signales* eseva publikata da Britani komerciantes. Ista kode es uzata da marineres til nun. Kolorizata flages signifika literes o digites, o un tala flage demonstrata aparte signifika certena informacione. Isto es un artificiala alfabete kel anke porta certena elemente de internacionala lingua.

15 NU (1836 AD) – *Communicationssprache* da Joseph Schipfer.

40 NU (1861 AD) – August Schleicher publika su rekonstruktata gramatika *de Proto-Indoeuropeana lingua*. In **47 NU** (1868 AD) il krea un texte in rekonstruktata PIE lingua, li fabula “Avis akvāsas ka”, konosata kom li fabula da Schleicher. Til nun linguistes dona su versione del fabula in su versione de PIE.

47 NU (1868 AD) – *Universalglot* eseva publikata, un euroklone kel no deveniva populara, tamen eseva konosata da kreatores de artificiala linguas in plu tarda tempes e influava les.

58 NU – Volapük;

66 NU – Esperanto...

Caspar David Friedrich Mondaufgang «Apud li mare» 1821-1822

Zaloda: auxiliara linguo da nekonocato

autoro: **Gonçalo Neves**
(gneves64@gmail.com)
linguo: Ido

Kelka tempo ante nun me recevis surprizanta mesajo de nekonocato, qua signatis per la nomo *Abelardo Moro*. La mesajo, en tote korekta Ido, koncernis nova auxiliara linguo, kompozata da mea korespondanto ja de plu kam kin yari. Segun l'autoro, *Zaloda*, la nomo dil projeto, esas mixuro ek du vorti: **zamin** («Tero»), del Persiana زمین, e **valoda** («linguo»), de la Latva. Do la nomo signifikas ulo simila a «linguo di/de Tero», forsan analoge a, o sub influo da, *Lingwa de Planeta*.

Pri l'autoro ipsa me savas preske nulo. Quankam depos ta unesma kontakto me korespondas sat ofte kun lu, til nun il revelis nek sua profesiono nek mem sua nacionaleso, malgre mea insistanta questioni. Me saveskis nur ke il esas experta interlinguisto habitanta Mexikia ja de sat longa tempo. Segun la nomo, il povus esar Italiano tam bone kam Hispano o mem *Kataluno, nam *moro* signifikas «*mauro» en la tri frata lingui. Homi de mea generaciono (me naskis en 1964) probable memoras la nomo di Aldo Moro, Italiana politikisto, membro dil partiso Kristana Demokratio ed olima chef-ministro, qua kidnapesis en 1978 dal terorista organizuro Reda Brigadi ed asasinesis pos 55 dii de kaptiteso. Kad *Abelardo Moro* esas nura pseudonimo, per qua la linguifero vizas homajar l'olima martiro? Me ne savas. Pluse, hazardale o ne, *moro* esas anke la nomo di *Nijer-Konga linguo parolata en Sudan. Ka anke to esas signifikiva? Me ne savas.

Abelardo studiis plura auxiliara lingui e ja de longe praktikas precipue tri de li (Ido, Esperanto ed Interlingua). Quankam ica tri lingui multe plezas a lu, il interesas anke pri *panglosi, t.e. pri auxiliara lingui qui cherpas sua materiario ne nur del kustumala fonti Latina, Romanal, Slava e Germanal, ma anke de altra origini, de omna kontinenti. Il do analizis plura panglosi. Inter olci, Pandunia e LdP maxim plezas a lu, precipue la unesma, ma il ne prizas certena principi e detali (exemple, troa akumulleso di monosilabi, eufonio ne sempre priorigata, ecesiva egardo dil Chiniana ed Angla, kelka gramatikal trairi ya bone injeniita ma nenatural e komplikanta), do il rezolvis facar sua propra explori e probi sur la feldo panglosa. Il advere aspiris trovar ulsorta “panglosa Interlingua”, nome, panglosa en qua ne nur la radiki, ma anke la tota gramatiko, quankam cherpita de plura fonti, esus senecepte natural, do linguo, en qua l'interveno dal autoro — o plu bone, kompilero — esus minima, ed en qua mem irga eventual subtilajo gramatikal — ulafoye necesa, pro la komplekseso dil idei e nocioni transmisenda — esus frukto ne de habila e ciencoza experti linguifera, ma de spontana developeso en la lingui natural.

Del studii ed experimenti da Abelardo rezultis plura projeti plu o min embrional (Lugima, Basima, Monatal, Mondasprak, Sapol, Wikota), til ke lu abutis a Zaloda, qua stabileskis ed elaboresis dum cirkume kin yari. Por selektar la vortaro il guidis su precipue per yena principi: internacioneso, eufonio, harmonio, klareso, kantebleso, dicernebleso, apteso por poezio e rimifo, regional equilibrio e nekonfliktiveso inter radiki (t.e. absoluta manko di homonimi). Internacioneso, evidente, esas tre egardenda en linguo auxiliar, ma en Zaloda ol ne sempre esas infalible priora. Inter plura radiki internaciona, ordinare selektesas la maxim eufonioza e la maxim komoda. Kaze ke nula internaciona radiko esas sat eufonioza, lore selektesas radiko min internaciona o mem neinternaciona. Tala procedo posibligas la existo, en Zaloda, di radiki de “mikra” o “min granda” lingui, de Amerika, Afrika, Azia e mem Oceania, qui tote ne havus plaso en Zaloda se on egardus nur l’internacioneso, exemple: **mutima**, «kordio», tre bela vorto de Luganda, linguo parolata da c. 5 milion homi en Uganda, e **modimo**, «deo», de Sesotho, linguo parolata da c. 13 milion homi en Lesoto e Sud-Afrika. En certena kazi selektesas ne un ma plura radiki, qui divenas perfekta sinonimi, exemple, **apelsin** e **portokal**, «oranjo», ambi internaciona (anke la radiko **oranje** existas en Zaloda, ma nur por la konocata koloro, segun l’exemplo di plura lingui). En altra kazi selektesas mem plura vorti ne kom perfekta sinonimi, ma kom vorti (tre) simil-senca e havanta single sua partikulara nuanco (exemple, por «bestio» existas en Zaloda adminime sep tala vorti).

Altra principo quan Abelardo enuncis a me esas la t.n. «grupala kohero». To signifikas ke vorti apartenanta al sama semantikala grupo prefere havez komun origino (de lingui parenta o mem del sama linguo): exemple, en Zaloda omna nombro-vorti esas Romanal e preske omna personal pronomi esas Indoneziana. Anke l’antonimi, kande posibla, sequas tal principo.

Abelardo dicernas «regional internacioneso» de «mondal internacioneso». Exemple, segun lu, *safar(i)* esus bona kandidato por expresar la nociono «voyajo/voyajar» (quale en LdP e Pandunia), ma *quoniam ica internaciona radiko aquiris partikulara nuanco en multa lingui en la tota mondo, esas preferinda rezervar ol por indikar nur ta partikulara nuanco ma ne la generala koncepto. Pro la sama motivo, la radiko *guru* prefere exprez la partikulara nociono quan ol aquiris internacione («spiritala maestro»), ma ne la generala senco «docero», por qua on prefere serchez altra radiko. Analoge, *lima* esus bona kandidato por «kin» (quale en Noxilo), ma ica radiko prefere rezervez pro indikar la chefurbo di Peru.

Koram varianti dil sama internaciona radiko, Abelardo ordinare preferas formo ne-monosilaba e finanta per vokalo. Pro to Zaloda havas **banana** (quale Ldp) vice *banan* (quale Pandunia), **domu** (del Sardiniana), vice *dom* (quale Tceqli, Pandunia e LdP), **treno** (del Italiana e Greka), vice *tren* (quale Pandunia e LdP), **supa** (del *Kroata, *Bulgara e *Rumana) vice *sup* (quale LdP), edc.

Primum non deturpare, «unesme ne deformar», yen la moto quan Abelardo judikas kom observenda lor selekto di radiki. To signifikas ke en Zaloda ne existas vorti inventita o mutilita pro komodeso. Li omna esas tal qual en la fonto-lingui, kun exakte la sama pronunco e, multafoye, anke la sama ortografio. Exemple, **buku**, «libro», ne esas adapturo o deformuro del Angla *book*, nam ol existas tal qual en la Indoneziana ed altra *Austroneziana lingui (del Nederlandana *boek*), same kam en Chichewa (del Angla). En tre poka kazi Abelardo tamen preferis formi «mezal» inter du lingui, nam «tal-quala-vorti», segun lu, esus min eufonioza, min internaciona o min rikonocebla, exemple: **rosinol**, «naktigalo», de la Franca *rossignol* e Portugalana *rouxinol*; **nokla**, «fingro-artiko», del Italiana *nocca* ed Angla *knuckle*; **yesil**, «verda», del Turka *yeşil* e *Kazaka жасыл.

Yen, exemple, la prego «Patro nia» en Zaloda, kun suba vortopa (do ne tre eleganta!) Ido-tradukuro:

Padar kami som ada ni surga,

patro ni(a) qua trovesas ye (la) cielo

Mugi nama kamu dikudusin.

povez-eventar-ke nomo tu(a) santigesas

Mugi rajakunta kamu hamuy.

povez-eventar-ke regno tu(a) venas

Mugi volya kamu digawin

povez-eventar-ke volo tu(a) facesas

Ni zamin seperti ni surga.

ye (la) tero same-kam ye (la) cielo

Mugi kami gawna rezeki kami elke dina

povez-eventar-ke ni recevas (la) entratenivo ni(a) (di) singla dio

Dan chafi kosa kami ba,

e pardonar ofenso ni(a) ez

Seperti kami chafi pekosa kami.

same-kam ni pardonas ofensero ni(a)

Noli vodi kami ke dalam goda,

ne-volez duktar ni ad-internajo (di) tento

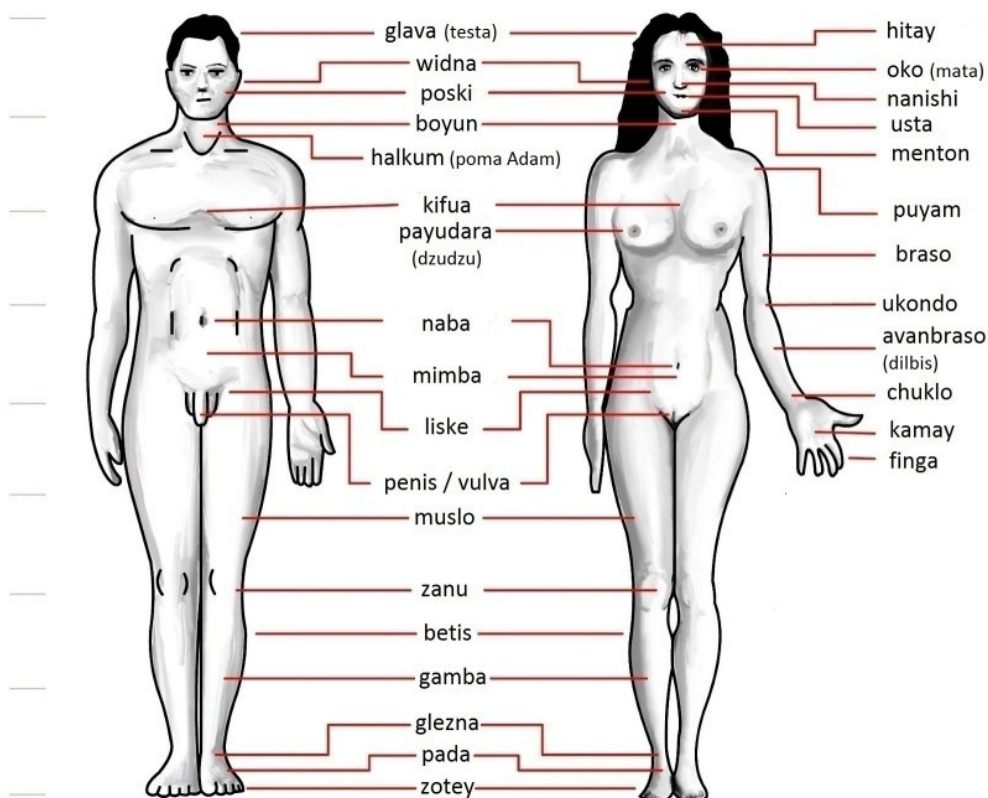
Tapi librekan kami dari zoypa ba.

ma liberigar ni de (lo) mala ez

La supera texto konsistas ek 33 vorti e 38 morfemi de 22 lingui. Ek olci, 17 (c. 45%) esas Indoneziana (**ada, dalam, dan, dari, di, goda, kami, kamu, kan, kudas, nama, pe, raja, rezeki, seperti, surga, tapi**). La ceteri venas de la sequanta lingui: *Afrikansa (**elke**), Betawi (**in**), Cheka (**ke**), Chichewa (**zoypa**), Chiniana (**ba**), Finlandana (**kunta**), Hispana (**libre**), Javana (**mugi**), Kannada (**dina**), *Kechua (**hamuy**), Kroata (**vodi**), Latina (**noli**), *Litwana (**gawna**), Persiana (**zamin**), *Slovena (**volya**), Somali (**chafi**), Sueda (**som**), Swahili (**kosa**), Tagalog (**gawin**), Tajik (**padar**), Yoruba (**ni**).

Segun Abelardo, la generala vortaro di Zaloda devenas de plu kam 100 lingui, inter qui l'Indoneziana esas klare preponderanta (c. 18%), sequata dal Hispana (c. 5%) e da mikra grupi kun single c. 4% (Turka, Japoniana, Polona), c. 3% (Kroata, Araba, Latina, Italiana) e c. 2% (Rumana, Greka, Cheka, Hindi, Persiana, Chiniana, Tagalog). Il argumentas ke ulgrada prepondero (ma ne dominaco!) da determinita fonto-linguo o linguaro esas dezirinda, por ke l'auxiliara linguo havez ulsorta «korpo, limfo e spirito». Luaopinione, l'Indoneziana/Malaya esas tre apta kandidato por ta rolo, nam olua morfemi esas nevariiva e sengenra e, maxim-granda-parte, sensexua, bone dicernebla, facile pronuncebla e harmonioza segun sua kombino ek vokali e konsonanti. Pluse, olua vortaro prizentas agreabla equilibrio ek fonti Austroneziana, Sanskrita, Europana, Persian ed Araba

Do me tre kurioze expektas plua developeso di Zaloda!

Du rani

*lingui: Idiom Neutral, Solresol
tradukasion, autor: **Rosto***

fabl per Esop

Du rani, kuande lor palud deveniav sik, ili andava shershar keloke habitar. Ili veniava a puit, e un eks ili ofrava andar a base. Ran otr dikava: “If et it deveniero sik, kuale noi eks-andero?”

palud

resesifa

puit

falasolmi

fabl in Solresol:

palud-saltar-animal = ran :)

remimi resesifa solsila farelado, milalami resi resesifa resifa fadomila, dofa rere lamifare mimisoldo remifasi. dofa rere dosolfala falasolmi, dola larefare farefa fa silasol. dosi mirefado: sol fasol midosolsol mimi fadomila, sido siladofa?

On dik, Solresol potes esar eksprimed per kelk-kos kel av sept elementi. Ekse indikator sept-segmentik potes servir. If vo av hormetr chifrik, e vo potes rekonstruar it, vo potes demonstrar informasion in Solresol konspirik a publik, e profani pensero sole, ke it es hormetr no funksionant. Per manier tal (it es fabl di du rani):

hormetr shifrik (eks anime)

8	8	8	8	8	8	8	8
	do	re	mi	fa	sol	la	si

8888	↓	8888	8888	8888
8888		8888	8888	8888
8888		8888	8888	8888
8888		8888	8888	8888
8888		8888	8888	8888
8888		8888	8888	8888
8888		8888	8888	8888
8888		8888	8888	8888

Sistem plu kompakt es posibl, if kombinar du signi in un.

Ordonasion rekt:

$$\begin{array}{c} \text{do} \\ \text{re} \\ \text{dore} \end{array}$$

$$\begin{array}{c} \text{fa} \\ \text{si} \\ \text{fasi} \end{array}$$

Versu ordonasion rekt, inversiad:

$$\begin{array}{c} \text{re} \\ \text{do} \\ \text{redo} \end{array}$$

$$\begin{array}{c} \text{mi} \\ \text{mi} \\ \text{mimi} \end{array}$$

Tale fabl es:

88 90 88 06 1E 78 90 78
 →
 01 28 98 60 22 15 28 98
 22 22 28 50 03 28 68 28
 90 88 48 22 28 01 48 62

*Ila Profeto. La departo

da Khalil Jibran
tradukuro a Ido da **Partaka**

XLVIII

LA DEPARTO (I)

*

E la sun-kusho esis arivinta.
Ed Almitra, la sibilo, dicis:
Ica dio ed ica loko
benedikesez, same kam tua
spirito, qua 'parlabas' a ni.
E lu respondis:
Ka me esis, ta qua 'parlis'? Ka
me ne esis anke audanto?

* * *

Claude Lorrain «Mar-portuo dum sun-kusho», 1639

Pose, lu decensis de la skalo-gradis dil templo, e la tota popolo sequis lu. E lu arivis en
sua navo, e haltis sur ol.
Ed ankore foye regardante l' populani, lu dicis laute:
Populo di Orfalis! La vento men imperas *adeare vi.
Quankam min multe rapide kam la vento, me devas departar.
Ni, vagadanti, qui serchas omna-tempe l' voyo maxim solitara, startas nula dio' ibe,
ube ni finabas l' antea dio; e nul jor nesko renkontras ni' ibe, ube l' sun-kusho *adeis ni.
Mem dum ke l' tero restas dormanta, ni esas voyajanta.
Ni ya esas la semini dil planto ferma pri lua skopo; ed esas lor nia maturesko, e lor la
kontentigo di nia kordio, kande ni lansesas al aero, e ni dis-semesas.

* * *

XLIX

LA DEPARTO (II)

*

Esis poka mea tempo inter vi, e mem plu poka la paroli, quin me dicis a vi.

Tamen, mea voco povus mortar en via oreli, e mea amo efacesar ek via memorado; lore, me retrovenos a vi.

E kun kordio plurichigita, e labii plu komplezem a la spirito, me vin 'parlos'.

Yes, me retrovenos kun la mareo.

E quankam la morto povos celar me, e la maxim granda silenco parkovrar me, me serchos ankorofoye via komprenemeso.

E mea serchado nule esos senutila.

Se ulo, de to quon me dicabas, veresas', tal veraĵo revelos su ipsa per voco plu klara, e kun paroli plu multe adequat a via pensi.

Populo di Orfalis! Me departas kun la vento, ma nule vers la nihilo.

E se ica dio ne parsatisfacas via bezoni e mea amo, permisez ad ol restar kom promiso por altra dio.

La bezoni di homo chanjas, ma ne lua amo nek la deziro, ke tal amo povez satisfacar oli.

Vi do saveskez, ke me rivenos del maxim granda silenco.

La nebulo, qua en la jornesko disipas, lasante nura roso che l'agraro, su levos formacante nubo, e pose, ol falos kom diveninta pluvo.

E me ya esabas quale l' nebulo.

Dum la noktalo quieteso, me marchabas sur via stradi, e mea spirito penetras via domi.

E la pulsadi de via kordio esis en mea kordio, e me sentis an mea vizajo via eksufluro, e me konoceskis vi omna.

Aye! Me saveskis pri via joyi e via chagreni, e via revi esis anke mea revi.

Ed ofte, me esis inter vi' quale laguno meze dil montaro.

Me reflektis la somiti e la rampi serpentatra en vi, e anke la diskursiva trupi de via deziri e pensi.

E til mea silenco arivis la ridado de via infanti, same kam rivereti, e la deziro de via junaro, quaze oli esus riveri.

E de pos ke li atingis mea profundeso, rivereti e riveri ne cesabas kantar.

* * *

L

LA DEPARTO (III)

*

Tamen, atingis me ulo plu dolca kam la ridado, e plu granda kam la dezirego.

Yen: to quo esas senlimita che vi.

La homo vasta, en qua vi omna esas nulo plusa kam celuli e nervi; ta en *kuya kanto' omna kansoni esas nulo plusa kam vibradi indijanta sono.

Es interne dil homo grandioza, ube vi esas anke grandioza.

Kande me lun kontemplis, vin me kontemplis ed amis.

Nam, qua distin povas atingar l'amo, qui ne ja kontenesas en ta domeno senmezura?

Qua vizioni, qua esperi e qua konjekti povas dominacar ita flugado?

Quale giganta querko, parkovrita per flori di pomiero, es la homo grandioza, qua habitas che vi.

Lua vigoro vin ligas kun la tero, lua parfumo vin elevas vers la spaco, ed en lua senfineso, vi esas ne-mortiva.

* * *

On dicabas a vi, ke, quankam vi similesas kateno, vi esas tam febla kam la maxim frajila ek olua mashi.

To ya esas nura mi-verajo, nam, same, vi esas tam forta kam la maxim forta ek olua mashi.

Mezurar vi pri via maxim mikra ago, es quale evaluar la potenteso dil maro pri la frajilesa di lua spumo.

Judikar vi relate via falii, es quale kulpar la sezoni pri lia ne-konstanteso.

* * *

LI

LA DEPARTO (IV)

*

Aye! Vi esas quaza maro.

E quankam la navi strandata vartas la mareo an via rivi, tamen, same kam la maro, vi ne povas acelerar via marei.

Vi esas, anke, quale l' sezoni.

E mem se dumvintre vi negas via printempo, ol certe repozas en via internajo, ridetas en sua dormetigo, e restas nule ofensita.

Esez certa, ke me ne dicas a vi omna to, por ke vi povez dicar l'una l'altra: "Lu laudabas ni tro multe. Lu ya egardabas nur lo bona che ni".

Me 'parlas' a vi nur per paroli, quin vi pense konocas da vi ipsa.

E quo' esas la konoco, dicita per paroli, se ne l'ombro dil konoco senparola?

Via pensi e mea paroli esas ondegi de siglita memorado, qua gardas memoraji di nia tempi olima.

E di antiqua dii, kande l' tero ne ja esis koncianta pri ni, nek pri su ipsa.

E di olima nokti, en qui la nokto esis ankore sukusata dal kaoso.

Saja homi venabas a vi por donar a vi de lia sajeso. Me venis por prenar de via sajeso.

E yen ke me trovabas ulo, quo esas plu granda kam la sajeso.

E ta ulo esas la flamo di via spirito, qua sempre restas akumulanta pluso de su ipsa.

Dum ke vi, forigita de lua expansiveso, deploras di via dii la sterileso.

Esas la vivo, qua serchas la vivo che l' korpi timanta la tombo.

* * *

LII

LA DEPARTO (V)

*

Hike esas nula tombi.

Ica monti ed ica planaji esas bersilo ed esas ponto.

Omna-tempe, kande vi trairos l'agro, ube vi enterigis via ancestri, regardez admaxime tala loki, e vi ya videskos vi ipsa e via filii dansar manu-interprenante.

Advere, vi ofte kreas gayeso sen konciar prie.

* * *

Esis altra homi arivinta che vi, ed a ta homi, po promisaji orizita, quin li facis a via fido, vi ya donabas richeso, povo e glorio.

Kelko mina kam promisajon me donabas a vi, e, tamen, vi ya demonstrabas a me plua jenerozeso.

Vi satisfacabas mea maxim granda deziro, nur dop la deziro vivar.

Me certigas da vi, ke existas nul donacajo plu grandioza kam olta, qua transformas la skopi dil homo ad ardoranta labii, e la tota vivo, a fonto.

E yen, ke esas ibe, ube me trovas mea honorizo e mea rekompenco.

Nam, kande me arivas an la fonto por drinkar, me sempre renkontras la limfo vival ipse-durstanta.

Ed ol drinkas me, dum ke me drinkas de ol.

* * *

LIII

LA DEPARTO (VI)

*

Uli ek vi judikabas me kom superba e desafabla por aceptar donacaji.

Me ya esas tro superba por aceptar salarii, ma ne por aceptar donacaji.

E quankam me esis manjanta frukti forestal meze dil kolini, dum ke vi esis deziranta, ke me sideskez an via tablo.

E me esis dormanta che l' portalo dil templo, dum ke vi volunte gastigabus me.

Ka ne esis via afabla zelo pri mea jorni e pri mea nokti, to quo dolcigis la nutrivo a mea palato, ed aureolizis mea sonji per vizioni?

* * *

Yen pro quo me benedikas vi plue.

Esas ya multo, to quon vi donas, mem ne koncianta to quon vi donis.

Advere, la bonvolo qua regardas su ipsa che spegulo, petrigeskas.

E bon ago, qua nomas su ipsa per nomi tenera, divenas ya l'origino di malediko.

* * *

LA DEPARTO (VII)

*

Uli ek vi kvalifikabas me kom superba ed ebriigita da mea propra soleso.
E vi dicabas: "Lu kunsidas kun arbori dil foresto, e ne kun homi.
Lu sideskas, sola, sur la somito dil kolini, e regardas ad-infre nia urbo".
Esas certa, ke me klimis kolini, e marchis en fora loki.
Quale' me povas kontemplir vi, se ne de grand alteso, o de longa disto?
Quale' on povas atingar la proximeso, ecepte del foreso?
Altra homi advokis me, ne per paroli, e li dicabas:
"Stranjero, stranjero amanta la monti ne-acesebla: pro quo tu habitas la somiti sur
olqui l'aglo konstruktas sua nesto?
Pro quo tu serchas lo ne-atingebla?
Qua tempestin tu kaptas per tua reto?
E qua ucelin vaporeza tu chasas ye l' cielo?
Tu venez ed unionez kun ni.
Tu decensez, e kalmigez tua hungro per nia pano, e tua dursto per nia vino."
En la solitaireso di lia anmi, li dicis omna to; ma lia soleso esis plu profunda, ke li ne
imaginabis; yen pro quo me serchis nur la sekretajo di via gayeso e di via chagreno.
E me chasis nur lo maxim bona che vi, to quo certe iras vers la cielo.
Tamen, la chasanto esis anke la chasito. Nam granda nombro ek mea flechi eskapis
de mea arko nur por serchar mea propra pektoro.
E ta qua esisfluganta, mustis reptar.
Pro ke kande mea ali desfaldesis koram la suno, olia ombro sur la tero esis tortugo.
E me, la kredanto, esis anke la deskredanto.
Pro ke, ofte, me pozabas la fingro en mea propra ulcero, por tale obtenar plu granda
fido a vi, e ye l' maxim granda konoco via.

* * *

LA DEPARTO (VIII)

*

E kun tal fido e tal konoco, me dicas a vi:

Vi ne enkarcerigesas en via korpo, nek exilesas en habiteyi od agri.

Nam to, quo esas via, habitas sur la monti, e vagadas kun la vento.

To nule esas ulo, quo reptas koram la suno serchante varmeso, od exkavante trui ye l'obskureso por serchar loko sekura.

Ma ulo libera: spirito qua tegas la tero, e movas en l'etero.

* * *

Se mea paroli esas ne-preciza, vi ne probez klarigar oli.

Ne-preciza e nebuloza es la komenco di omna kozi, ma ne sua fino.

E me joyus memorigesar da vi kom komenco.

La vivo, ed omna to quo vivas en ol, konceptesas che l' nebulo, e nule che l' kristalo.

E qua savas ka l' kristalo ne esas nebulo deskreskanta?

* * *

LVI

LA DEPARTO (IX)

*

Me prizus ke, kande vi memoros me, icon vi memoros:

To quo aspektas kom plu febla e konfuza che vi, esas ya lo maxim forta e lo maxim definitiva.

Ka ne esis via sufluro, to quo erektis e hardigis la strukturo di via ostaro?

E, ka ne esas revo, quan nulu ek vi memoras revir, to quo konstruktis via urbo, ed aranjis omno existanta en ol?

E se a vi esus posibla vidar nur la ventegi di tal sufluro, ed askoltar la susuro dil revo, vi permisus audar plusa sono.

* * *

Tamen, vi ne vidas nek audas, e to esas bona.

La velo, qua nebulizas via okuli, esos lacerata dal manui qui texit ol.

E l'argilo, qua stopas via oreli, esos trituro dal fingri qui petris ol.

E vi vidos.

E vi audos.

Do, vi ne plus deplorez ita blindeso, nek prilamentez ita surdeso.

Nam, ita-die, on revelos a vi l'okulta skopi existanta en omna kozi.

E vi ya benedikos same l'obskureso kam la lumo.

* * *

LVII

LA DEPARTO (X)

*

Pose, lu cirkum-regardis, e vidis la pilotisto di sua navo' stacar apud la guvernilo, e kontemplar lore l' seglaro desfaldita, lore l' horizonto.

E lu dicis:

Pacienta, ya troe pacienta es la kapitano di mea navo.

La vento suflas, e la seglaro aspektas desquietigita; e la pilotisto demandas rumbo.

Mea kapitano, tranquila, expektas mea taco.

Ed ica maristi, qui audabas la koro dil granda maro, anke askoltabas me paciente.

Nun, li ne plus expektos nek vartos.

Me ya esas pronta.

La rivereto arivis en la maro, ed ankor-foye la granda matro aceptas la filio meze dil ondar.

* * *

*Adeo, popolo di Orfalis!

Ica dio finabas.

Ol klozeskas super ni omna, same kam la nenufaro super sua matino.

Ni konservos omna to, quon on grantabas a ni.

E kaze ke to ne parsatisfacas ni, ni devas itere kunvenar, ed ensemble extensar nia manui al donacanto.

Ne obliviez, ke me retrovenos a vi.

Simple instanto, e mea deziregi rijuntos polvo ed spumo por altra korpo.

Intanto, simple instanto por repozar ye l'aero, ed altra muliero konceptos me.

* * *

LVIII

LA DEPARTO (XI)

*

Me *adeas vi, e me dopigas la yuneso, quan me travivis kun vi!

Semblas esir apen' hiere, kande ni renkontris dum sonjar.

Vi amuzabas per via kanti mea soleso, dum ke me, per via deziregi, erektabas turmo en la cielo.

Ma nia sonjo, nun, pasabas e desaparabas; e proximeskas l'auroro.

La jorno-mezo jacas super ni; nia jornesko esas ja plena dio.

Ni devas departar.

Se che l' 'krepusklo' dil memorajo ni renkontrus plusa-foye, ni konversos itere, e lore, vi kantos a me plu profunda kansono.

E se nia manui inter-renkontrus ankore-foye en plusa sonjo, ni ya konstruktos plusa turmo en la cielo.

* * *

Pose, lu facis signalo al maristi, e ne-mediate li desankragis, tale liberigante l' navo, e li komencis navigar vers Oriento.

* * *

E klamado, quaze de unika kordio, elevesis del popolo vers la cielo, e plulongigesis sur l'aqui kom imensa klamado.

Nur Almitra restis tacanta, dum regadar la navo departar, til ke ol esis desaparinta meze dil nebulo.

E kande l' tota popolo desasembris, elu restis sola sur la kayo, ed elu rimemoris en sua kordio la yena frazo:

"Instanto, simple instanto por repozar ye l'aero, ed altra muliero konceptos me."

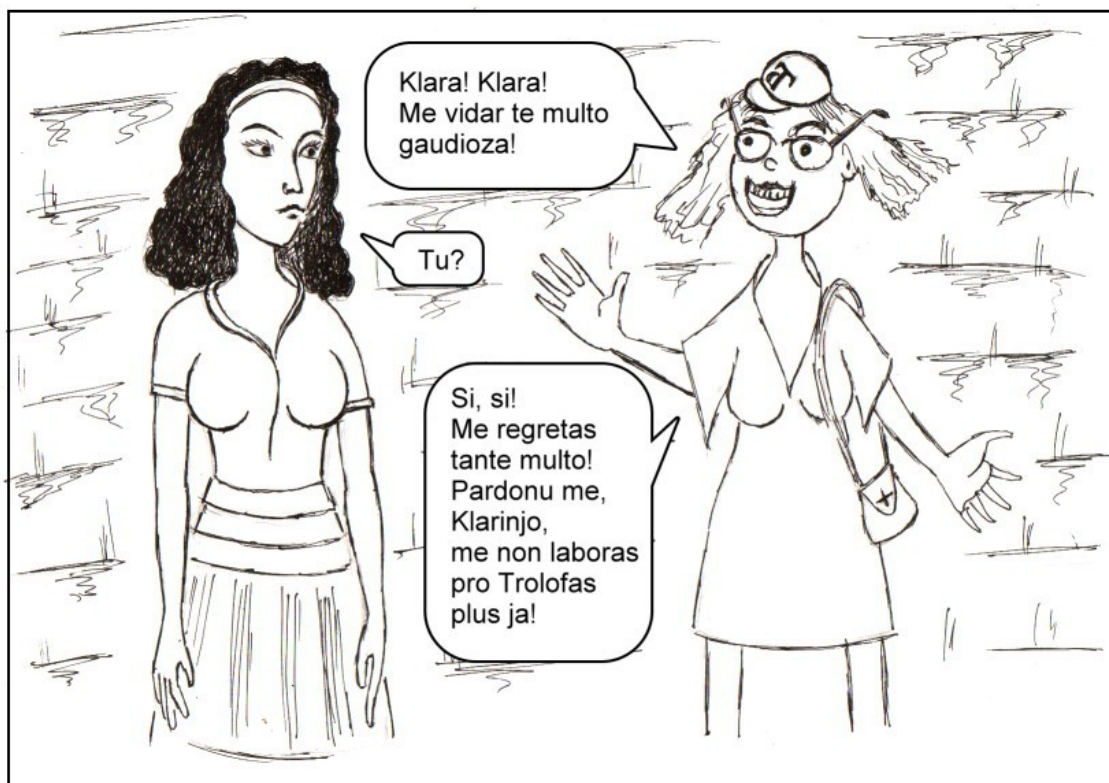

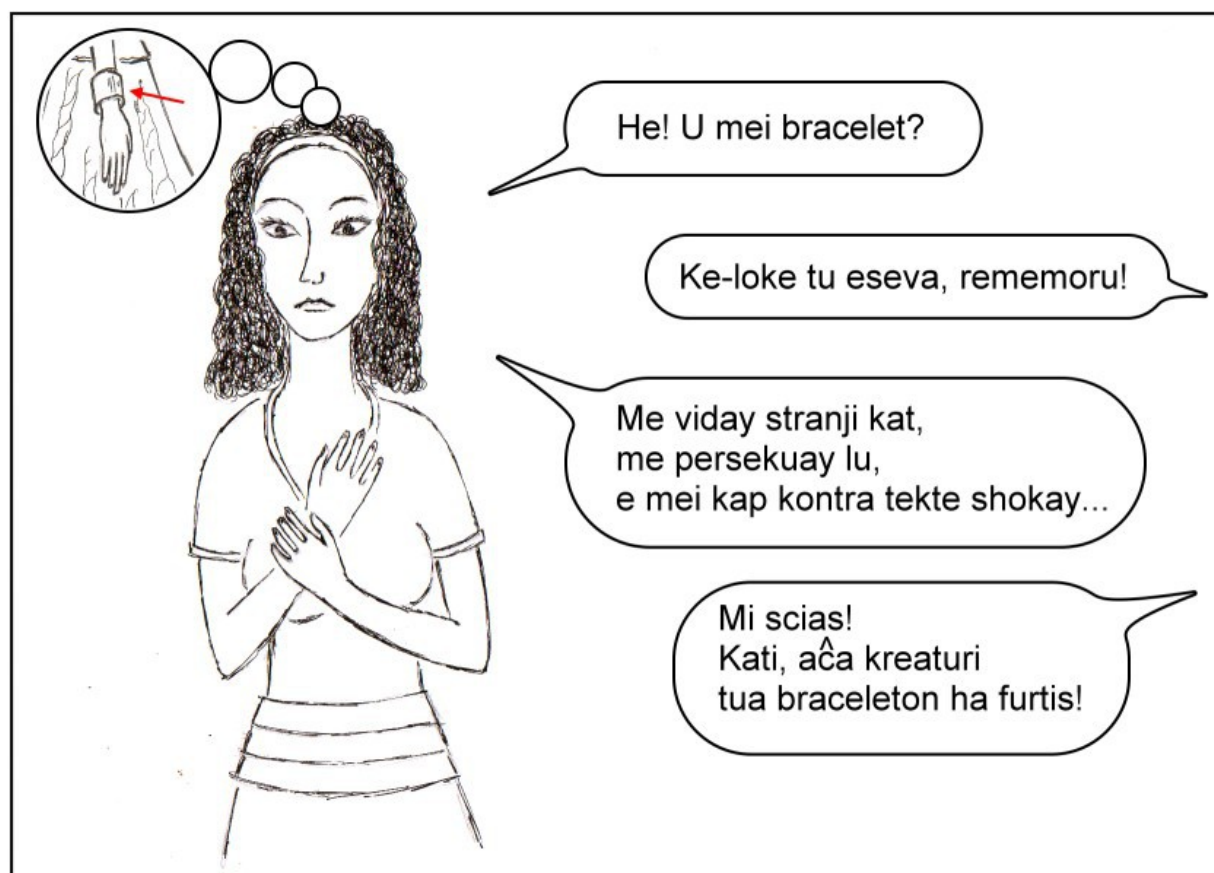
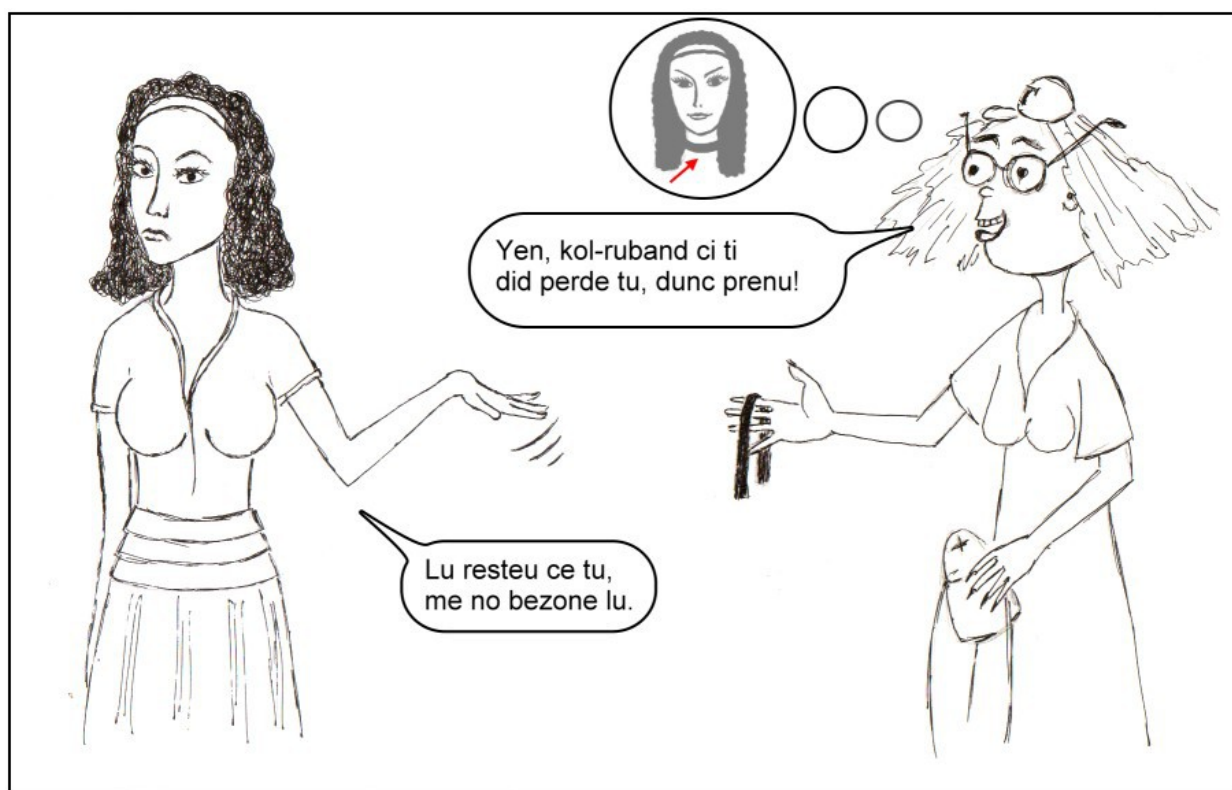
Klara desaparay. Ololonda

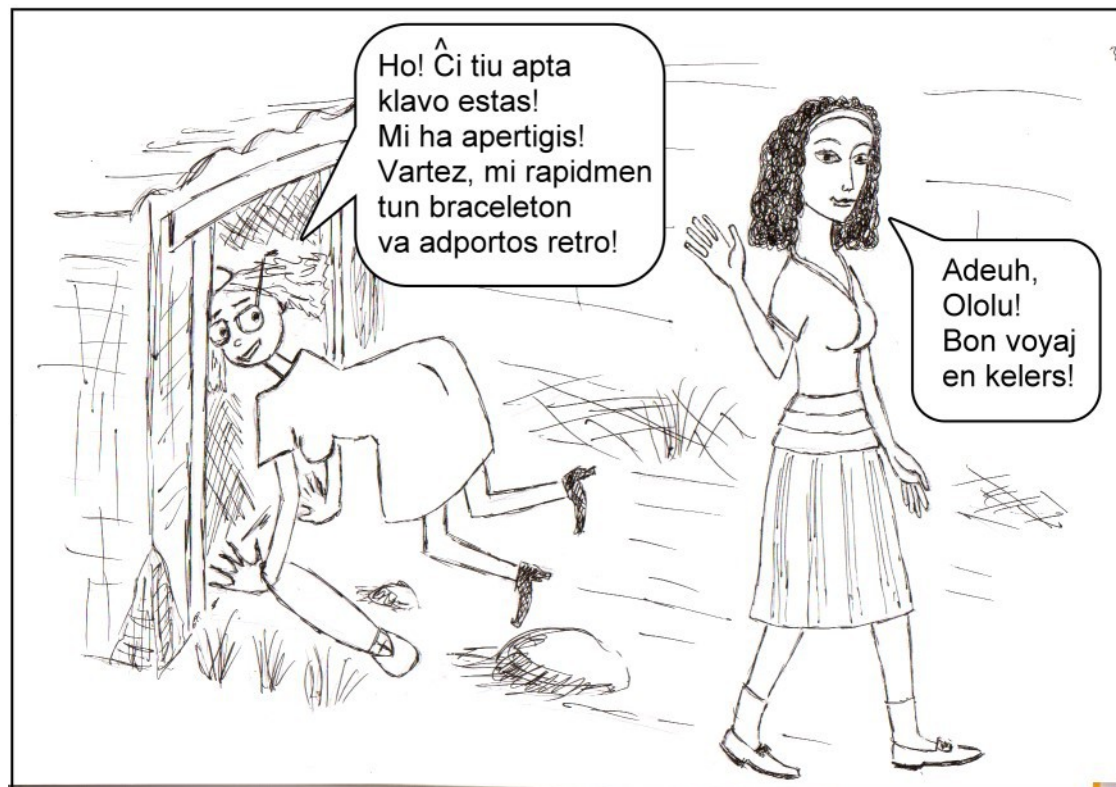
linguas: Sibelingua, Populido, Lingua de Fantomas

autor: Rosto

Klara eseva kidnapata da Trolofas e lei asistente Ololonda e transportata a urbe Trapadupol. Amikes de Klara ja save, ube el es, ma ili no save quale atingar ta stranja urbe. Klara sukcesava eskapar. Pos vagado in li urbe, el denove renkontra Ololonda, kel aserta, ke el regreta pri su konduto e no plu labora por Trolofas.

Literaturala personas de Posta Mundi

Abeilo, Abelo ("Le Formiko Rubrikapi", 1; "La mikra punto 2", 30)

Adjectivo ("Le disputa", 23)

Adverbio ("Le disputa", 23)

Advokato ("*Ila Profeto", 15)

Advokato de Dionis ("Dionis", 26)

Alisa ("Nich kunila-ney arda-dun", 26)

Allin ("Li vente", 18)

Almitra, vidanto, sibilo ("*Ila Profeto", 3-5; 17; 29)

Almustafá, profeto ("*Ila Profeto", 1-30)

Alona ("Ka vus dezire askolte Populido?" 4; "Klara ed Alona parle pri Noptidamus", 8; 9; "Klara desaparay", 20; "Klara desaparay. Le tas de Klara", 21; "Klara desaparay. Fals Klara", 23)

Ana Pana ("Ana Pana e Lingwa de Planeta", 26)

Ana-Lena ("Nulum es kvalim it sembla", 5)

Anica ("Solitari vies 2", 18)

Anna ("Esce me es vera me?", 13)

Antilopa ("Kazo in Afrika", 27)

Aqua-fémína, marita de dracon ("Li dracon con li nin capes", 25)

Asterisko ("La mikra punto 2", 30)

Astronomo ("*Ila Profeto", 23)

Bapte-matra ("Spindel, navet ed agul", 21)

Beduin ("Dwa kamel", 10)

Bel filia ("Fea", 7; "Sagiso", 12; "la Feinoj", 13; "La Feino", "Le Fea", 14; "Feya", "La feino", 15)

Ben, han ("Nun, Ben...", 11)

Ben, Din, Bin, Den ("Ænigmate ab Noptidamus", 12; 13)

Benito ("Roboyosu", 1)

Bi-punto ("La mikra punto", 23)

Blan Kunila ("Nich kunila-ney arda-dun", 26)

Blanka ("Blanka e Reda", 25)

Braun, doctor ("Li Munde de Sandra", 21)

Bruno ("Stefan miti suy shi-yarney kamarada Bruno", 1)

Carabas, markezo, mastro del Kat ("Le Kat botizat", 30)

Chef-seremoniisto ("Li Empereren Novi Vestes", "Nove klaida de rego", 16; "Le novi veste's del imperiestro", 17)

Christianson, Professor Doctor ("Un premie por Edie", 4)

Claudia, amica ("Solitari vies", 16; "Solitari vies 2", 18)

Conjunction ("Le disputa", 23)

Corrado Cattani, Commissario ("Fantômas reveni", 4; "E in li fine", 9; 10; "Curta historia de protagonistes", 21)

Crispin ("Le Capitane Trueno "Le ultime combato" Epiloge", 5)

Cristofer Robin ("Vinni-Puh e pumpurupumi lingue", 17)

Dicipulo ("La tantrismo de Nasrudino", 9)

Dionis, servero ("Dionis", 26)

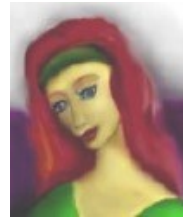
Dwagorba-ney kamel ("Dwa kamel", 10)

Elefante ("Kazo in Afrika", 27)

Emma, amikino ("Artistinos de la morto", 9)

Emma, 10 annus old sestra ("Li Munde de Sandra", 21)

Eonka (10; 13; "Mesaço de Zegoj", 16; haiku, 17; "Klara desaparay. Le tas de Klara", 21; "Klara desaparay. Fals Klara", 23; "Ana Pana e Lingwa de Planeta", 26; "La vojaĝema violino", 28; "Spirito de la tempo-vojaĝanto", 29)

Eric Carlstrom, Doctor ("Un premie por Edie", 4)

Ermito ("*Ila Profeto", 26)

Fantomas (3; "Fantômas reveni", "Fantomas", 4; 6; 8; 9; "Du Fantomas es tro", 10; "Letro da Mastofan", 11; 13; "Curta historia de protagonistes", 21)

Fea, Sagiso ("Fea", 7; "Sagiso", 12; "la Feinoj", 13; "La Feino", "Le Fea", 14; "Feya", "La feino", 15)

Fema kun mermelada ("Le brav talioreto", 24)

Filio de rejo ("Spindel, navet ed agul", 21)

Filio 1, Filio 2, Filio 3 ("Li dracon con li nin capes", 25)

Filipo Pulido ("Kestions e responds", 5)

Florinda ("La vojaĝema viol", 28)

Formiko Rubrikapi, Redkapa ("Le Formiko Rubrikapi", 1; "La mikra punto 2", 30)

Fox ("Regol ed Urs", 19)

Frateta ("Frateto e Frateta", 23)

Frateto ("Frateto e Frateta", 23)

Furter 1, Furter 2 ("Pollexeto", 22)

Furtisto ("Kalif Cikonio", 10)

Gela ("Dolche kasha", 19)

Giganto, du giganto ("Le brav talioreto", 24)

Goliath ("Le Capitane Trueno "Le ultime combate" Epiloge", 5)

Grizpil, Asne, Asla ("Muzikers del urbe Bremen", "Bremen musiker", 18)

Hans, bottinero ("Le monstro qui non haveva su nomine", 3)

Herb Thompson ("Li vente", 18)

Herbe ("Solmente un herbe?" 23)

Humanisto ("*Ila Profeto", 22)

Imperiestro, Emperere ("Li Empereren Novi Vestes", "Nove klaida de rego", 16; "Le novi veste's del imperiestro", 17)

Infante ("Li Empereren Novi Vestes", "Nove klaida de rego", 16; "Le novi veste's del imperiestro", 17)

Interjection ("Le disputa", 23)

Jendarme 1, Jendarme 2, Eskuadestro ("Dionis", 26)

Jirafo ("Kazo in Afrika", 27)

Judice, granda simie, gorila ("Pinocchio in Trapadupol", 26)

Judiciisto ("*Ila Profeto", 14)

Kalif Cikonio ("Kalif Cikonio", 10)

Kameliti ("Kamelia, le lingue original", 24)

Kan, Doga ("Muzikers del urbe Bremen", "Bremen musiker", 18)

Kanoter ("Sur le river", 27)

Karceristo ("Pinocchio in Trapadupol", 26)

Karina ("Roboyosu", 1)

Kat Botizat ("Le Kat botizat", 30)

Kate ("Pinocchio in Trapadupol", 26; "Klara desaparay. Kat, plu kat", 29)

Kavalrians ("Le brav talioreto", 24)

Ken ("Yen Ken", 10)

Klara ("Ka vus dezire askolte Populido?", 4; "Klara ed Alona parle pri Noptidamus", 8; 9; "Klara desaparay", 20; "Curta historia de protagonistes", 21; "Klara desaparay. Trolofas", 22; "Klara desaparay. Serchante voy a Utopia", 26; "Klara desaparay. Klara eskapay den Trolofas", 28; "Klara desaparay. Kat, plu kat", 29)

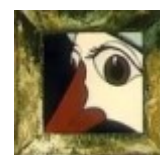
Knabo en ligna shoon ey en kurta jako ("Sonorilo", 12)

Komercisto ("*Ila Profeto", 13)

Komo ("La mikra punto", 23; "La mikra punto 2", 30)

Konstruktisto ("*Ila Profeto", 11)

Kreba ("Wuya e kreba", 9)

Kukaraco, Blato ("Le Formiko Rubrikapi", 1; "La mikra punto 2", 30)

Kuniklo ("Vinni-Puh e pumpurupumi lingue", 17)

Lea, amika ("Nulum es kvalim it sembla", 5)

Lokusto ("Le Formiko Rubrikapi", 1)

Madre ("Solitari vies 2", 18)

Maestro ("*Ila Profeto", 20)

Mamá de Sandra ("Li Munde de Sandra", 21)

Marambot, sioro ("Dionis", 26)

Mariana ("Pariza flughaveno", 30)

Marita de Herb ("Li vente", 18)

Marta ("Roboyosu", 1)

Matra ("Le tri filifera", 20)

Matra ("Blanka e Reda", 25)

Matre Grammatica ("Le disputa", 23)

Mikael ("Roboyosu", 1)

Ministro ("Li Empereren Novi Vestes", "Nove klaida de rego", 16; "Le novi veste's del imperiestro", 17)

Miriam ("Nulum es kvalim it sembla", 5)

Monstro, Monstre ("Le monstro qui non haveva su nomine", 3; "Venerdi 13", 7; "Le plus stupide viagiator del mundo", 8; haiku, 17)

Muliero, qua demandis ("*Ila Profeto", 10; 18)

Nano ("Blanka e Reda", 25)

Nasrudino ("La tantrismo de Nasrudino", 9)

Nazudo ("Roboyosu", 1)

Nevo, papagay (10)

Noptidamus ("Klara ed Alona parle pri Noptidamus", 8; 12; 13; haiku, 17; "Klara desaparay. Le tas de Klara", 21; "Speculinum", 28)

Numeral ("Le disputa", 23)

Nutrera ("Frateto e Frateta", 23)

Oldi vireto ek le lago ("Le orfan-puela in le balndom", 6)

Oldineto ("La dolca oldineto", 6; "La mikra punto 2", 30)

Oldo ("*Ila Profeto", 24)

Oldulo, patrono di gasteyo ("*Ila Profeto", 8)

Ololonda ("Klara desaparay. Trolofas", 22; "Klara desaparay. Klara eskapay den Trolofas", 28)

Oratoro ("*Ila Profeto", 16)

Ogro ("Le Kat botizat", 30)

Otto, ferrero ("Le monstro qui non haveva su nomine", 3)

Paisan, qui havet tri filios ("Li dracon con li nin capes", 25)

Palecek, fratello ("Fratello Palecek e papaz", 15)

Papá de Sandra ("Li Munde de Sandra", 21)

Papagaye ("Pinocchio in Trapadupol", 26)

Papagaye ("Kazo in Afrika", 27)

Papaz ("Fratello Palecek e papaz", 15)

Patro ("Li Empereren Novi Vestes", "Nove klaida de rego", 16; "Le novi veste's del imperiestro", 17)

Patufet ("Patufet/Garbanzet", 11)

Pensero nudisto ("Anteparolo del redaktero", 4)

Pilfrizat, Kat, Kota ("Muzikers del urbe Bremen", "Bremen musiker", 18)

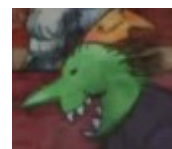
Pinocchio ("Pinocchio in Trapadupol", 26)

Poeto ("*Ila Profeto", 27)

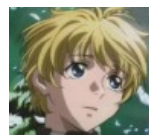
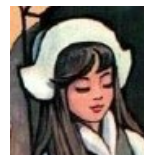
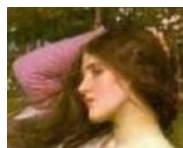
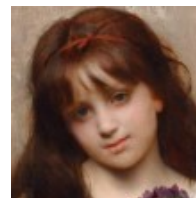
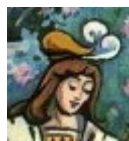
Polexeto ("Polexeto", 22)

Povri rurano ("Polexeto", 22)

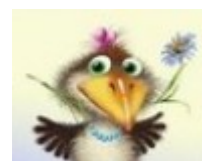
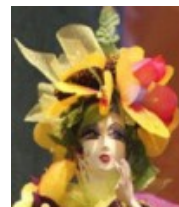
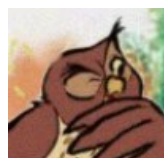
Preposition ("Le disputa", 23)

Prezidanto de juri ("Dionis", 26)
Prince ("Fea", 7; "Sagiso", 12; "la Feinoj", 13; "La Feino", "Le Fea", 14; "Feya", "La feino", 15)
Princessa ("Li dracon con li nin capes", 25)
Princeto (14)
Prinso ("Le tri filifera", 20)
Prinso ("Blanka e Reda", 25)
Pronomine ("Le disputa", 23)
Pu, senior ("Senior Pu", 13)
Puela, orfan ("Le orfan-puela in le balndom", 6)
Puella ("Li visage in li nocte del Nov-Annu", 22; "Li cèllar del horrore", 23)
Puera, Yunulino ("Puera ko boket rub", 3; "Yunulino kun la reda boketo", 8)
Puero, prince ("Le monstro qui non haveva su nomine", 3)
Pulco ("Le Formiko Rubrikapi", 1)
Punteti ("La mikra punto", 23; "La mikra punto 2", 30)
Punto ("La mikra punto", 23; "La mikra punto 2", 30)
Punto-komo ("La mikra punto", 23)
Pyan ("Me sta pyan", 22)
Ran 1, Ran 2 ("Du rani", 30)
Rapters furters ("Muzikers del urbe Bremen", "Bremen musiker", 18)
Reda ("Blanka e Reda", 25)
Redkrest, Hano, Koko ("Muzikers del urbe Bremen", "Bremen musiker", 18)
Regol, le reje del ucel, e su familia ("Regol ed Urs", 19)
Reja ("Le tri filifera", 20)
Reja ("Le brav talioreto", 24)
Rejida ("Le Kat botizat", 30)
Rejido ("Sonorilo", 12)
Rejo ("Frateto e Frateta", 23)
Rejo ("Le brav talioreto", 24)
Rejo ("Le Kat botizat", 30)
Rex (10; "Klara desaparay. Le tas de Klara", 21; "Klara desaparay. Fals Klara", 23; 24; 25; "Klara desaparay. Serchante voy a Utopia", 26)
Rey ("Ration e Fortuna", 6)
Rey ("Fratello Palecek e papaz", 15)
Reyal consiliero ("Ration e Fortuna", 6)
Reyal filia ("Ration e Fortuna", 6)
Richa homulo ("*Ila Profeto", 7)
Richard Moser, Kriminalinspektor (10; "Klara desaparay. Le tas de Klara", 21; "Klara desaparay. Serchante voy a Utopia", 26)
Rikardo ("Pariza flughaveno", 30)
Rude e fier filia ("Fea", 7; "Sagiso", 12; "la Feinoj", 13; "La Feino", "Le Fea", 14; "Feya", "La feino", 15)
Rurano ("*Ila Profeto", 9)
Rurans ("Le Kat botizat", 30)
Sacerdot ("Polexeto", 22)
Sacerdotino ("*Ila Profeto", 25)
Sacerdotulo, olda ("*Ila Profeto", 28)
Salamandra ("Kalif Cikonio", 10)
Sandra ("Li Munde de Sandra", 21)
Serjento ("Olim, che mea kazerno", 21)
Servera ("Polexeto", 22)
Servitero ("Li dracon con li nin capes", 25)
Sigrid ("Le Capitane Trueno "Le ultime combate" Epiloge", 5)
Sinior ("Jurnal", 11)

Soldate ("Li visage in li nocte del Nov-Annu", 22)
Spoza de povri rurano ("Pollexeto", 22)
Stefano ("Stefan miti suy shi-yarney kamarada Bruno", 1)
Stif-matra sorcer ("Frateto e Frateta", 23)
Stranjer 1, Stranjer 2 ("Pollexeto", 22)
Substantivo ("Le disputa", 23)
Sven Eklund, Doctor ("Un premie por Edie", 4)
Svini ("Vinni-Puh e pumpurupumi lingue", 17)
Talioreto ("Le brav talioreto", 24)
Tarzan ("Me Tarzan, tu Partaka", 2)
Tavernero ("Li dracon con li nin capes", 25)
Tempo-vojaĝanto, spirito ("Spirito de la tempo-vojaĝanto", 29)
Textisto ("*Ila Profeto", 12)
Texere fraudere 1, Texere fraudere 2 ("Li Empereren Novi Vestes", "Nove klaida de rego", 16; "Le novi veste's del imperiestro", 17)
Tomas, chassator ("Le monstro qui non haveva su nomine", 3)
Tri fema, den kels l'unti abay pede long e plat; le duti abay l'infri labie enormi; le triti abay larjegi pollex ("Le tri filifera", 20)
Trolofas ("Klara desaparay. Trolofas", 22; "Klara desaparay. Serchante voy a Utopia", 26; "Klara desaparay. Klara eskapay den Trolofas", 28)
Trueno, Capitane ("Le Capitane Trueno "Le ultime combato" Epiloge", 5)
U, X, Y, Z, ekterior-mundani (11)
Ulo ("Vinni-Puh e pumpurupumi lingue", 17)
Ungorba-ney kamel ("Dwa kamel", 10)
Urs ("Regol ed Urs", 19)
Venceslao ("Ration e Fortuna", 6)
Verbo ("Le disputa", 23)
Viagiator ("Le plus stupide viaggiator del mundo", 8)
Vidua ("Fea", 7; "Sagiso", 12; "la Feinoj", 13; "La Feino", "Le Fea", 14; "Feya", "La feino", 15)
Vinni-Puh (haiku, "Vinni-Puh e pumpurupumi lingue", 17)
Viola ("Le desfelis viola", "La vojaĝema violi", 28)
Viro ta qua dicis ("*Ila Profeto", 19)
Volf ("Regol ed Urs", 19)
Volfe ("Pollexeto", 22)
Vulpe ("Pinocchio in Trapadupol", 26)
Wuya ("Wuya e kreba", 9)
Yoko ("Klara desaparay", 20)
Yuna plen bel, ma ankei plen osiem pri filife ("Le tri filifera", 20)
Yuna kel perdabay sui genitors ("Spindel, navet ed agul", 21)
Yungo ("Ek-mita kun intervyuer", 15)
Yuno Gasai (21)
Yunulo ("*Ila Profeto", 21)
Zegoj, de fora kosma civilizacio ("Mesaĝo de Zegoj", 16)

postamundi.org

jurnal@postamundi.org

<http://www.facebook.com/groups/saluto/>

Lekte Posta Mundi ante ke Posta Mundi lekte te!

